

ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ / ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНИХ МОВ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Голова приймальної комісії

Роман ПЕТРИШИН

ПРОГРАМА ДОДАТКОВОГО ВСТУПНОГО ІСПИТУ
ДО АСПРАНТУРИ
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 035 ФІЛОЛОГІЯ

«Українська мова»
«Германські мови»
«Теорія літератури»
«Українська література»
«Література зарубіжних країн»

Затверджено на засіданні
Вченої ради філологічного факультету
Протокол № 11 від 24 квітня 2024 р.
Голова Вченої ради, д.філол.н., проф. Борис БУНЧУК

Підпис

Затверджено на засіданні
Вченої ради факультету іноземних мов
Протокол № 3 від 11 квітня 2024 р.
Голова Вченої ради, д.філол.н., проф. Ірина ОСОВСЬКА

Підпис

Чернівці, 2024

ЗМІСТ

1. Пояснювальна записка	3
2. Вимоги до здобувачів на вступному іспиті до аспірантури	3
3. Структура і зміст екзамену	3
4. «Українська мова»	4
5. «Германські мови»	7
6. «Теорія літератури»	16
7. «Українська література»	25
8. «Література зарубіжних країн»	30
9. Критерії оцінювання вступного іспиту зі спеціальності	37
10. Структура оцінки і порядок оцінювання підготовленості вступників	37
ДОДАТОК 1. Орієнтовна схема лінгвостилістичного аналізу й інтерпретації художнього тексту	40
ДОДАТОК 2. Орієнтовна схема лінгвостилістичного аналізу й інтерпретації публіцистичного тексту	40

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА (ДОДАТКОВИЙ ІСПИТ)

Програма додаткового іспиту до аспірантури зі спеціальності 035 Філологія розроблена для вступників, які **не мають** диплома про вищу освіту другого (магістерського рівня за спеціальністю 035 Філологія. До складання вступного іспиту до аспірантури зі спеціальності 035 «Філологія» допускаються особи, які мають другий (магістерський) рівень вищої освіти. Вступник до аспірантури повинний виявити глибокі знання з теоретичних дисциплін та належні практичні вміння і навички.

Іспитова картка містить 5 завдань: 3 основні (за переліком наведених з кожної спеціалізації питань) та двох додаткових (дослідницької пропозиції – наукового тексту, підготовленого вступником до аспірантури, в якому обґрунтовується тематика майбутнього дисертаційного дослідження, його актуальність, стан розробки у вітчизняній та зарубіжній науці, можливі шляхи розв'язання поставлених задач тощо).

Для проведення іспиту має бути організовано комісію. До складу предметних комісій входять доктори наук у галузі української літератури, української мови, теорії літератури, зарубіжної літератури, германської філології, які проводять наукові дослідження за спеціальністю і очолюють виконання відповідної освітньо-наукової програми. Комісія створюється щорічно і діє упродовж навчального року.

2. ВИМОГИ ДО ЗДОБУВАЧІВ НА ВСТУПНОМУ ІСПИТІ ДО АСПРАНТУРИ

Вступний іспит до аспірантури зі спеціальності 035 Філологія передбачає перевірку й оцінку сформованості у здобувачів мовної та літературної філологічної компетентності, наявності базових знань з базових філологічних дисциплін, а також здатності самостійно реалізувати здобуті знання в науково-дослідній роботі з актуальних проблем сучасної філології.

Головною вимогою до теоретичної підготовки здобувачів є знання ними сучасних наукових напрямів та підходів до вивчення мовознавчих та літературознавчих парадигм і концепцій. Відповіді здобувача повинні підтвердити достатньо повне знання (в обсязі програми вищої філологічної освіти) сучасного стану науки про мову, літературу, загальної наукової проблематики та методів науково-дослідного аналізу мовних і художніх явищ. Відповідаючи на питання з теоретичних аспектів вивчення мови чи літератури здобувач повинен повністю розкрити зміст питання, показати своє вміння визначити, систематизувати та інтерпретувати мовні і літературні явища, виходячи із загальних закономірностей сучасних мовного та літературного процесів.

3. СТРУКТУРА І ЗМІСТ ЕКЗАМЕНУ

Вступний іспит до аспірантури проводиться за екзаменаційними білетами. Білет складається з п'яти питань.

Питання перше: Проблеми фахової спеціалізації (за переліком наведених з кожної спеціалізації питань).

Питання друге: Проблеми фахової спеціалізації (за переліком наведених з кожної спеціалізації питань).

Питання третє: Проблеми фахової спеціалізації (за переліком наведених з кожної спеціалізації питань).

Питання четверте та п'яте: *Презентація дослідницької пропозиції – наукового тексту, підготовленого вступником до аспірантури, в якому обґрунтовується тематика майбутнього дисертаційного дослідження, його актуальність, стан розробки у вітчизняній та зарубіжній науці, можливі шляхи розв'язання поставлених задач тощо. Ці питання готуються на основі додаткової програми.*

4. УКРАЇНЬСЬКА МОВА

Вступ.

1. Походження української мови. Поняття «нова українська літературна мова», «сучасна українська мова». Назви «Україна», «український» (погляди, проблеми). Діалектна база старої і нової літературної мови.

2. Основні зміни в новій редакції «Українського правопису» (2019 р.).
3. Історія «державності» української мови. Закон «Про мови» в Україні та його реалізація.
4. Нормалізація української літературної мови в 20 – 90-х рр. ХХст.
5. Найвизначніші досягнення української літературної мови першої половини ХІХ – початку ХХ ст. у галузі лексичного і правописного унормування.
6. Проблеми культури мовлення на сучасному етапі розвитку суспільства.
7. Історичний зв'язок української мови з іншими слов'янськими і неслов'янськими мовами на різних етапах розвитку.
8. Основні тенденції розвитку української мови на сучасному етапі.
9. Особливості розвитку і функціонування української мови на Буковині.
10. Основні джерела вивчення історії української мови.
11. Основні розділи науки про мову (загальна структура, функціонально-семантична характеристика).
12. Принципи українського правопису.
13. Класифікація говорів української мови.
14. Взаємозв'язок сучасної української мови з іншими науковими дисциплінами.
15. Основні методи дослідження сучасного мовознавства.
16. Історія функціонування стилів української мови.

Лексикологія і фразеологія.

1. Лексикологія української мови. Однозначні та багатозначні слова. Пряме й переносне значення слів. Типи переносного значення.
2. Синоніми. Основні типи синонімів. Синонімічний ряд.
3. Антоніми. Загальномовні та контекстуальні антоніми: морфологічне вираження та стилістичне використання.
4. Склад української мови у стилістичному аспекті.
5. Основні типи фразеологічних одиниць у сучасній українській мові. Джерела фразеології.
6. Українська лексикографія. Характеристика найважливіших словників української мови.
7. Стилiстично маркована лексика: терміни, професіоналізми, діалектизми, канцеляризми, варваризми.
8. Основні поняття ономастики. Процеси онімізації та апелятивації.

Фонетика і фонологія. Орфоепія.

1. Система фонем сучасної української літературної мови.
2. Класифікація голосних звуків та їхня артикуляційна характеристика.
3. Голосні фонем та їхня звукова реалізація (варіанти).
4. Класифікація і характеристика приголосних української мови.
5. Асиміляція й дисиміляція приголосних української мови.
6. Поняття орфоепії. Основні орфоепічні норми української мови.
7. Чергування приголосних в українській мові. Перше, друге і третє перехідне пом'якшення.
8. Основні історичні звукові зміни, зумовлені дією закону відкритого складу.

Морфеміка. Словотвір.

1. Морфемна будова слова. Первинні та вторинні корені. Афіксальні морфеми.
2. Класифікація морфем української мови.
3. Способи словотворення в українській мові.
4. Поняття про афіксоїди: суфіксоїди та префіксоїди.

5. Основа слова. Поняття про твірну й похідну основи.
6. Морфологія
7. Морфологія, її об'єкт та завдання. Співвідношення термінопонять: граматичне значення, граматична форма, граматична категорія.
8. Система частин мови в сучасному українському мовознавстві.
9. Іменник: значення і формально-граматичні ознаки. Синтаксичні функції іменника.
10. Лексико-граматичні категорії іменника.
11. Поділ іменників на відміни. Поняття про словозміну.
12. Прикметник як частина мови.
13. Категорія присвійності в українській мові.
14. Ступінь порівняння прикметника як граматична категорія. Способи творення вищого та найвищого ступенів порівняння прикметників.
15. Числівник як частина мови. Поділ числівників за значенням і будовою.
16. Займенник як частина мови. Місце займенника в системі частин мови.
17. Категорія особи в українській мові.
18. Дієслово як частина мови. Основні форми дієслова та специфіка їхнього значення.
19. Граматична категорія способу дієслова. Дійсний, умовний та наказовий способи дієслів.
20. Часи дієслів. Специфіка граматичної категорії часу дієслова. Утворення часових форм дієслова.
21. Прислівник як частина мови. Граматичні ознаки та синтаксичні функції прислівників.
22. Статус службових частин мови в наукових дослідженнях.
23. Сполучники сурядності та підрядності.
24. Класифікація часток української мови.
25. Лінгвістичний статус вигуків у практиці наукових студій.

Синтаксис.

1. Речення і словосполучення як синтаксичні одиниці.
2. Визначення і класифікація типів простих речень.
3. Класифікація речень за комунікативною настановою і метою висловлювання.
4. Граматична будова речення.
5. Семантична будова речення.
6. Комунікативна будова речення.
7. Поняття про парадигму простого речення.
8. До питання парадигматики односкладного речення.
9. Неповні речення в синтаксичній системі української мови.
10. Поняття про просте ускладнене речення.
11. Складносурядні речення: класифікація та пунктуація.
12. Типи складнопідрядних речень. Складнопідрядні речення з кількома підрядними.
13. Складне безсполучникове речення: семантика та пунктуація.
14. Складні речення з різними видами синтаксичного зв'язку.
15. Поняття про парадигму складного речення.
16. Надфразна єдність (складне синтаксичне ціле) як одиниця синтаксису. Період. Абзац.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. К. : “Академія”, 2004. 344 с.
2. Вихованець І. Р., Городенська К. Г. Теоретична морфологія української мови: Академ. граматики укр. мови / За ред. І. Вихованця. К.: Пульсари, 2004. 400 с.
3. Горпинич В. О. Морфологія української мови. К. : “Академія”, 2004. 336 с.
4. Граматика сучасної української літературної мови: морфологія / за редакцією К. Г. Городенської. К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. 752 с.
5. Грещук В., Грещук В. Південно-західні діалекти в українській художній мові. Івано-Франківськ : Вид-во ПНУ ім. В. Стефаника, 2010. 309 с.

6. Гуйванюк Н. В. Слово – Речення – Текст: вибрані праці. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2009. 664 с.
7. Дудик П.С. Стилїстика української мови: навчальний посібник. К. : “Академія”, 2005. 368 с.
8. Загнітко А.П. Теоретична граматики української мови: Синтаксис. Донецьк : ДонНУ, 2001. 663 с.
9. Загнітко А. Теорія граматики і тексту : монографія. Донецьк : Вид-во “Ноулідж”, 2014. 480 с.
10. Жайворонок В. Знаки української етнокультури : словник-довідник. Київ, 2006. 703 с.
11. Клименко Н.Ф., Карпіловська Є.А. Словотвірна морфеміка сучасної української літературної мови. К., 1998. 161 с.
12. Ковалевська Т. Ю. Комунікативні аспекти нейролінгвістичного програмування. Одеса : “Астропринт”, 2000. 342 с.
13. Культура фахового мовлення : [навчальний посібник / за редакцією Н. Д. Бабиц]. Чернівці : “Книги – ХХІ”, 2006. 496 с.
14. Кучеренко І. К. Теоретичні питання граматики української мови: Морфологія. Вінниця: “Поділля”, 2003. 464 с.
15. Мова в суспільстві: семантика, синтактика, прагматика (Language in society: semantics, syntax, pragmatics). Частина II. / За ред. Г. Мацюк, І. Митнік, П. Юзвікевича. Варшава, Львів, Вроцлав, Сєдльце: “IKRiBL”, 2022. 626 с.
16. Попова І.С. Фундаментальні категорії метамови українського синтаксису (одиниця, зв'язок, модель): монографія. Д.: Вид-во ДНУ, 2009. 432 с.
17. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: “Довкілля”. К, 2006. 716 с.
18. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: підручник. Полтава: “Довкілля”. К, 2008. 712 с.
19. Скаб М. В. Церковнослов'янська мова української редакції: морфологія, синтаксис, історія перекладів та виправлень. Чернівці : Видавничий дім „Родовід”, 2018. 284 с.
20. Скаб М. Церковнослов'янська мова української редакції : історія виникнення та функціонування, графіка, орфографія, фонетика, лексика. Чернівці : Видавничий дім „Родовід”, 2014. 340 с.
21. Слинько І. І., Гуйванюк Н. В., Кобилянська М.Ф. Синтаксис сучасної української мови. Проблемні питання. К.: “Вища школа”, 1994. 670 с.
22. Сучасна українська літературна мова: підручник / А. Грищенко, Л. Мацько, М. Плющ та ін. / За ред. А. П. Грищенка. К.: “Вища школа”, 2002. 439 с.
23. Степаненко М. І. Просторові поширювачі у структурі простого речення: монографія. Полтава: “АСМІ”, 2004. 462 с.
24. Українська граматики в іменах : енциклопедичний словник-довідник : науково-довідкове видання / упорядники Загнітко Анатолій, Балко Марина. Донецьк : ДонНУ, 2013. 426 с.
25. Українська мова: Енциклопедія / Редкол.: В.М.Русанівський, О.О.Тараненко (співголови), М.П. Зяблюкта ін. К.: Укр. енцикл., 2002. 752 с.
26. Український правопис. К.: “Наук. думка”, 2019. 392 с.
27. Шабат-Савка С. Т. Категорія комунікативної інтенції в українській мові: монографія. Чернівці : “Букрек”, 2014. 412 с.
28. Шабат-Савка С.Т., Максим'юк О. В., Шатілова Н. О. Пунктуація української мови. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2016. 240 с.
29. Шульжук К.Ф. Синтаксис сучасної української мови. К.: “Альма-матер”, 2004. 408 с.

5. ГЕРМАНСЬКІ МОВИ

1. Загальне мовознавство.

1. Знакова природа мови. Поняття про знак. Типологія знаків. Структура знака. Своєрідність мови як знакової системи. Знаковість і одиниці мови.

2. Функції мови. Комунікативна, номінативна, ідентифікаційна, етнічна, експресивна, гносеологічна, мислетворча, естетична, культурологічна, фатична функції.

3. Сучасні уявлення про співвідношення мови і мислення з погляду когнітології. Завдання й проблематика когнітивної лінгвістики. Мовна і концептуальна картини світу.

4. Мета, завдання й актуальні проблеми психолінгвістики й нейролінгвістики.

5. Структура мови. Системно-структурна організація мови. Системний характер мови: її системні, асистемні та іносистемні елементи. Парадигматичні, синтагматичні і ієрархічні відношення між мовними одиницями. Теорія ізоморфізму і ієрархія рівнів мови.

6. Мова і суспільство. Своєрідність мови як суспільного явища. Суспільні функції мови. Мова, етнос, держава. Мова і культура.

7. Соціолінгвістика: предмет, завдання й основна проблематика. Предмет і завдання етнолінгвістики. Соціолінгвістичні і психолінгвістичні методи аналізу.

2. Принципи та методи функціонально-комунікативних досліджень у лінгвістиці.

13. Комунікативна і функціональна орієнтація в лінгвістиці як втілення нової наукової парадигми. Термін «функція» та його багатозначність. Мовна комунікативна функція та функціональні ролі мови. Спілкування, обмін думками на рівні суспільних функціональних ролей мови: писемне та усне мовлення, державна мова, міжнародне спілкування.

14. Мовленнєва діяльність як динамічний фактор розвитку мовної діяльності. Складові частини мовленнєвої діяльності: комунікативне завдання, намір, план, композиційно-мовленнєві форми, комунікативний ефект.

15. Функціонально-комунікативні ознаки композиційно-мовленнєвих форм: дескриптивні, ініціативні, інвентивні, контактивні.

16. Типологія композиційно-мовленнєвих форм: повідомлення, опис, розповідь, зіставлення, узагальнення і резюме, обґрунтування, оцінка, доказ, аргументація, обговорення.

3. Теорія мовленнєвих актів.

17. Передумови виникнення і комунікативно-прагматична орієнтація теорії мовленнєвих актів. Прагматична філософія і семіотика Пірса, Моріса, Клауса і філософія мови Віггенштейна.

18. Комунікативна модель Остіна. Чотири мовленнєві акти Серля та його послідовників. Директиви, репрезентативи, комісиви, експресиви, декларативи. Регулятивні і конститутивні правила. Теоретичне та прикладне значення теорії мовленнєвих актів.

4. Теоретичні і прикладні проблеми психолінгвістичних досліджень.

19. Психолінгвістичні напрями дослідження мови: теорія конгруентності Осгуда, біхевіоризм, менталізм, теорія мовленнєвої діяльності.

20. Прагматика і семантика продуктивних мовно-комунікативних дій: мовно-комунікативні дії як складова людської діяльності, комунікативні партнери, сфери комунікації, комунікативний намір та план комунікації, тема і текст.

21. Рецептивні мовно-комунікативні дії: ступені сприйняття, рецептивні знання, слухач / читач, рецептивний намір і план. Компоненти мовленнєвої компетенції. Семантичний компонент мовленнєвої компетенції. Словотворення і мовленнєва діяльність.

5. Лінгвістика тексту.

22. Теорія тексту і лінгвістика тексту. Предмет і об'єкт дослідження лінгвістики тексту. Визначення поняття «текст». Онтологічні і гносеологічні характеристики тексту. Регулятивні принципи побудови тексту: раціональність, відповідність, ефективність (за типологією М. Грайса).

23. Текстуальність і її критерії: когезія (структурна зв'язність), когерентність (семантична зв'язність), інтенціональність (комунікативний намір), актуальність, інформативність,

ситуативність, інтертекстуальність (зв'язок з текстом попередником).

24. Тема і структура тексту. Одиниці тексту. Референційні відношення в тексті. Анафоричні й катафоричні елементи тексту. Суміжні і дистантні (інтердиспозитивні) зв'язки. Конкретна референція і пресупозиція.

25. Типи текстів. Критерії типологізації текстів. Типологія текстів за сферами комунікації. Текст і дискурс. Породження і сприйняття текстів міжкультурної комунікації.

26. Функціональні типи, жанри і форми текстів. Членування тексту. Макро- і мікротексти. Поняття надфразової єдності (складного синтаксичного цілого); абзац. Актуально-комунікативне членування речень («комунікативна перспектива») в мікротекстах.

6. Національні варіанти англійської і німецької мов.

27. Поняття територіальної диференціації мов. Співвідношення літературної мови і діалектів. Класифікація територіально диференційованої лексики. Територіальні дублети і територіальні синоніми.

28. Британський, американський, австралійський, новозеландський, канадський варіанти англійської мови: походження, розбіжності з літературною мовою, основні дискурсивні формули носіїв діалекту.

29. Австрійський і швейцарський варіанти німецької мови: походження, розбіжності з літературною мовою, основні дискурсивні формули носіїв діалекту.

30. Основи діалектографії, методи дослідження діалектів і проблеми їхньої інтерпретації. Лондонський / берлінський діалект: історія розвитку, соціолінгвальні фактори впливу, мовні характеристики і сучасний стан діалекту.

7. Основи теорії та практики міжкультурної комунікації.

31. Поняття «Культура» в культурологічних науках і теорії МК. Проблеми МК у сучасних умовах. Наукові школи і напрями дослідження теорії МК. Типологія і класифікація культур.

32. Картина світу: проблеми національного світосприйняття, структура світогляду і світовідчуття. Критерії різних картин світу. Рівні культури і їхня презентація (символи, герої, ритуали, цінності).

33. Опозиція «СВІЙ – ЧУЖИЙ». Стратегії культурного зближення у спілкуванні з іноземцями. Поняття національної ідентичності. Стереотипи свідомості і їхні складники, динаміка стереотипів, гендерні стереотипи.

34. Мовна особистість: індивідуальний (внутрішній, ментальний) лексикон дорослих і дітей, мовний колектив, носії мови, мовна особистість білінгва. Образ людини як носія культурної і міжкультурної ідентичності.

35. Мережеве спілкування і комунікативний ідеал. Проблеми МК у віртуальному середовищі. Засоби масової інформації. Текст і медійний образ: *-iconic turn*, еволюція образів в медійних текстах, нові ЗМІ.

36. Лінгвокультурна категорія часу: міжкультурні основи часопростору культури, літературні презентації сучасності, проблеми культурних спогадів.

37. Культурний простір: центри і периферії у світовій літературі. Культурна пам'ять: основні поняття, структура, форми. Культурна ідентичність: її індивідуальні і колективні типи, культурні проблеми мігрантів.

8. Теоретична фонетика.

38. Фонологічна система англійської / німецької мови. Фонема як базова одиниця мови; диференційні ознаки й опозиції; алофони фонем (обов'язкові та факультативні).

39. Склад як фонологічна й фонетична одиниця. Структура складу в англійській / німецькій мові; фонотактичні особливості та типи складів; функція складу у фонетичній структурі слова.

40. Словесний наголос в англійській / німецькій мові. Фонетична природа наголосу; функції наголосу в структурі слова; фонологічно релевантні ступені наголосу та основні акцентні типи слів.

41. Інтонаційна система англійської / німецької мови. Визначення інтонації, її компоненти і функції. Інтонація дискурсу. Функції інтонації в організації інформаційної структури

висловлювання/тексту.

42. Сучасна орфоепічна норма англійської / німецької мови. Тенденції розвитку сучасної англійської / німецької вимови. Національні стандарти англійської / німецької вимови, фактори варіативності орфоепічної норми вимови.

43. Фоностилістика і риторика мовлення. Проблема типології інтонаційних стилів мовлення. Принципи класифікації інтонаційних стилів сучасної англійської / німецької мови. Типові просодичні параметри інтонаційного стилю (тон, фразовий наголос, темп, паузація, ритм, тембр).

44. Типи фонетичної транскрипції у словниках англійської / німецької мови. Словники англійської / німецької вимови: загальна характеристика.

9. Теоретична граматика.

45. Загальна характеристика граматичної будови англійської / німецької мови. Типи граматичного значення. Граматичні категорії і засоби їх реалізації. Проблема частин мови у сучасній англійській / німецькій мові.

46. Частиномовна характеристика іменника. Класифікація іменників. Структурно-семантичні підкласи іменників. Граматичні категорії іменників.

47. Рід іменників, його граматичні та семантико-граматичні ознаки. Невмотивованість роду більшості підкласів іменників. Екстралінгвальне і лінгвальне умотивування роду. Категорія числа. Способи вираження числових значень. Лексичні потенції категорії числа.

48. Категорія відмінка. Поняття відмінка. Поділ іменників на відміни. Значення окремих відмінків. Прийменники як засіб диференціації і опису відмінків. Категорія означеності/неозначеності іменника. Артикль як формальний показник категорії означеності / неозначеності. Підходи до визначення місця артикля в системі частин мови.

49. Частиномовна характеристика дієслова. Структурно-семантичні підкласи дієслів. Валентність дієслів. Граматичні категорії дієслова.

50. Категорії особи і числа. Граматичні значення дієслівних основ: час, стан способу дієслівної дії. Неособові форми дієслова. Система форм інфінітива. Дієприслівники і дієприкметники. Функції інфінітивів і дієприкметників.

51. Категорія часу. Співвідношення понять дії і часу, акціональних і часових характеристик дієслова. Поняття дієслівного часу. Теперішній, минулий і майбутній час. Формальні показники часових значень.

52. Категорія способу. Індикатив, кон'юнктив, імператив. Система форм кон'юнктива, презентні і претеритальні форми кон'юнктива. Основні випадки вживання кон'юнктива. Імператив, його значення і форми.

53. Категорія стану. Поняття дієслівного стану. Значення неперехідності / перехідності дієслівної дії як абстракції, навколо яких групуються форми стану. Форми активного стану в їх протиставленні формам пасиву, стативу, рефлексиву. Медіальні і звороті дієслова як лексичні варіанти пасивних форм.

54. Прикметник у системі частин мови. Загальна характеристика прикметника як частини мови. Морфологія предикативного і атрибутивного прикметника. Класифікація прикметників. Граматичні категорії прикметника. Відносний характер категорій роду, числа і відмінка. Система відмінювання прикметників. Ступені порівняння як специфічні категорії прикметника.

55. Числівник. Погляди на місце числівника в системі частин мови. Числівник і прикметник. Кількісні й порядкові числівники. Особливості граматичних категорій числівника. Класифікація числівників.

56. Займенник як особливий клас слів у системі частин мови. Гетерогенність класу займенників. Класифікація займенників. Семантична характеристика підкласів займенників. Граматичні категорії й особливості парадигм окремих підкласів займенників. Займенники, співвідносні з прислівниками.

57. Незмінні частини мови. Прислівник, його загальна характеристика як частини мови. Прислівники, співвідносні з прикметниками. Класифікація прислівників. Прислівники, співвідносні із займенниками.

58. Модальні слова як особливий структурно-семантичний клас слів. Класифікація модальних слів. Модальні слова як еквіваленти речення. Частки як особливий клас слів. Місце часток серед інших частин мови. Семантика часток. Вигуки і їх загальні характеристики. Поділ вигуків за значенням.

59. Службові слова, різні погляди на характер і кількість службових слів. Сполучники, їх морфологічний склад. Місце сполучників у системі частин мови. Синтаксичні функції сполучників.

60. Прийменники, їх походження. Функції прийменників. Морфологічна класифікація прийменників. Керування прийменників. Труднощі з визначенням значень окремих прийменників. Синонімічні прийменникові конструкції.

61. Субстантивні словосполучення в англійській / німецькій мові. Дієслівні словосполучення в англійській / німецькій мові. Речення. Сучасні підходи до вивчення речення.

10. Лексикологія.

62. Лексикологія, її предмет і завдання. Лексикологічні напрями: лексикологія загальна і часткова, синхронійна і діахронійна. Порівняльно-історична і конфронтативна лексикологія споріднених і неспоріднених мов. Розділи лексикології: семасіологія, ономасіологія, етимологія, ономастика, словотвір, фразеологія, лексикографія.

63. Слово як основна одиниця словникового складу. Визначення слова і його основні ознаки. Референтний, функційний і когнітивний підходи до значення слова. Способи номінації в німецькій мові. Первинна і вторинна номінація. Мотивовані і немотивовані знаки. Типи мотивації. Внутрішня структура слова.

64. Словниковий склад мови як система: лексико-семантичні парадигми (синонімія, антонімія, полісемія, омонімія). Денотативні, сигніфікативні та конотативні компоненти значення. Структура значення. Ієрархія сем. Типи значення слова: пряме, переносне. Полісемія й омонімія.

65. Парадигматичні зв'язки слів у лексико-семантичній системі мови. Парадигматичні відношення і субституція. Гіперонімічні і гіпонімічні відношення між словами.

66. Синоніми. Джерела синонімії. Типи синонімів: абсолютні, ідеографічні, стилістичні синоніми, територіальні і регіональні дублети. Синонімічні ряди і їхня структура. Системний характер синонімії: співвідношення синонімії і полісемії, синонімії і антонімії, поповнення синонімічних радів завдяки запозиченням і діалектним словам.

67. Антоніми і їх типи: різнокореневі, однокореневі, внутрішньослівні; контрадикторні, контрарні, комплементарні. Семантичні поля і лексико-семантичні групи.

68. Синтагматичні зв'язки слів у лексико-семантичній системі мови. Лінійний характер синтагматичних зв'язків лексичних одиниць. Валентність і дистрибуція. Лексико-семантична сполучуваність слів.

69. Неологізми і архаїзми. Семантична деривація (зміна значення слова). Екстра- й інтралінгвальні причини зміни значення слова. Типи семантичної деривації: генералізація (розширення), спеціалізація (звуження) і зміщення (перенос найменування) значення слова. Асоціативні типи переносу найменування: метафора, метонімія. Табу і евфемізми.

70. Словотвір. Основні способи словотворення (афіксація, словоскладання, конверсія, скорочення, телескопія). Непродуктивні засоби словотворення (звуконаслідування, зворотне словотворення). Вільні словосполучення. Умови і правила сполучуваності слів.

71. Методи словотвірного аналізу. Аналіз за безпосередніми складниками. Трансформаційний аналіз. Словотвірне моделювання. Характеристика моделей і їх варіантів. Особливості лексичного наповнення моделей. Семантичний аналіз дериватів.

72. Фразеологія. Предмет, завдання і місце фразеології в сучасному мовознавстві. Методи дослідження фразеології. Проблема стійкості й ідіоматичності мовних утворень. Сталі словосполучення і фразеологічні одиниці. Межі фразеології.

73. Проблеми класифікації фразеологічних одиниць. Семантичні категорії фразеологізмів: фразеологічна полісемія, фразеологічна синонімія, фразеологічна антонімія. Основні типи фразеологічних одиниць сучасної англійської / німецької мови і їхня коротка характеристика.

74. Дієслівні, субстантивні, адвербіальні фразеологічні одиниці, парні слова, компаративні фразеологізми, запозичена фразеологія. Специфіка «крилатих слів», прислів'їв, приказок. Стійкі словесні комплекси, що перебувають за межами фразеологічного фонду: лексичні єдності, фразеологізовані утворення. Аналітичні конструкції, типові граматико-стилістичні конструкції.

75. Шляхи збагачення лексичного складу мови. Запозичення у словниковому складі англійської / німецької мови. Соціальні і лінгвістичні причини запозичень. Фонетична, графічна, граматична, лексична асиміляція запозичень. Класифікація іншомовних слів. Хронологічна періодизація латинських, французьких, слов'янських, італійських та інших запозичень в англійській / німецькій мовах. Інтернаціональна лексика.

76. Професійно-соціальна диференціація словникового складу німецької мови. Характеристика професійної лексики і жаргонів. Наукова і технічна термінологія як ядро професійної лексики. Сутність терміна, співвідношення професійної лексики, жаргонізмів і термінології. Способи творення термінів, запозичена термінологія.

77. Мовна характеристика певних соціальних і вікових груп. Особливості молодіжної лексики. Арго і його соціальне коріння. Співвідношення загальноживаної і спеціальної лексики. Ідеологічна релевантність словникового складу, методи і форми впливу на нього. Мовна політика.

78. Енциклопедичні і лінгвістичні словники. Типи лінгвістичних словників: одномовні (тлумачні, етимологічні, словники сленгу, словники синонімів/антонімів, словники неологізмів, фразеологічні словники, словники-тезауруси, словники сполучуваності, ономастичні словники), двомовні (перекладні), багатомовні словники. Професійні (термінологічні) словники. Орфографічні та орфоепічні словники. Словники іншомовних слів, скорочень.

10. Стилістика.

79. Стилістика в системі мовознавчих дисциплін. Ключові поняття лінгвостилістики (стиль, образ, конотація, стилістичний контекст, стилістична синонімія, виражальні засоби та стилістичні прийоми, ефект ошуканого очікування, конвергенція, висунення). Поняття стилістичного значення. Стилістичне значення і конотація. Типи стилістичного значення. Образ і образність у лінгвостилістиці. Структура метафоричного образу.

80. Поняття функціонального стилю. Підходи до визначення і класифікації функціональних стилів. Типологія функціональних стилів сучасної англійської / німецької мови і їх загальна характеристика

81. Стилістична диференціація словникового складу сучасної англійської / німецької мови. Поняття лексико-стилістичної парадигми. Проблемні питання стилістичної класифікації словникового складу сучасної англійської / німецької мови.

82. Загальна характеристика тропейки сучасної англійської / німецької мови. Природа фігур і тропів та сфери їх творення. Фігури заміщення (якості і кількості) і фігури суміщення (тотожності, протилежності, нерівності) у контексті стилістичної семасіології. Суть стилістичних фігур і їхні функції.

83. Класифікація фігур. Фігури адиції. Повтори (паралелізм, плеоназм, тавтологія), асиндетон, моносиндетон, полісиндетон. Фігури протилежності. Антитеза, оксиморон, хіазм. Фігури накопичення. Клімакс, антиклімакс, епітет. Фігури елімінації. Еліпс, зевгма, обрив речення. Позиційні фігури. Приєднувальні конструкції. Ізольовані речення. Пролепса, парантеза, анаколуф.

84. Стилістичний синтаксис англійської / німецької мови. Поняття виражального засобу і стилістичного прийому у синтаксисі. Типологія синтаксичних виражальних засобів і стилістичних прийомів. Стилістична фонографеміка: графічна організація тексту та графічні засоби стилістики; асонанс, алітерація, ономотопея.

85. Стилістична морфологія сучасної англійської / німецької мови. Стилістичний потенціал частин мови і службових слів. Стилістичний потенціал граматичних категорій. Стилістика тексту. Стилістичне використання текстових категорій. Композиційно-мовленнєві форми.

12. Синтаксис.

86. Предмет і основні поняття синтаксису. Структурний, логічний і семантичний підхід до вивчення речення. Синтаксичні одиниці. Методи синтаксичних досліджень. Модель і моделювання у синтаксисі. Валентний аналіз. Методика трансформаційного аналізу. Синтаксемний аналіз. Поняття пресупозиції. Засоби вираження синтаксичних значень і зв'язків.

87. Теорія словосполучення, співвідношення словосполучення з іншими синтаксичними одиницями. Принципи класифікації словосполучень: за характером зв'язку їх компонентів (вільні й пов'язані словосполучення), з погляду морфологічної природи стрижневого слова (іменникові, дієслівні, прикметникові, прислівникові словосполучення), за обсягом і характером зв'язків (прості, складні, комбіновані), за ступенем їх участі у структурі речення (словосполучення першого, другого і третього ступеня).

88. Синтаксичні зв'язки. Типи синтаксичного зв'язку: предикативне відношення, сурядність, підрядність. Види сурядного зв'язку. Способи підрядного зв'язку у словосполученнях: узгодження, керування, прилягання. Теорія простого речення. Основні ознаки простого речення. Просте речення і його граматичні категорії. Класифікація речень.

89. Категорія модальності. Об'єктивна і суб'єктивна модальність і засоби її вираження. Лексико-граматичне поле модальності. Категорія стверджувальності / заперечності і система засобів її вираження. Категорія емотивності. Емоціональний аспект речення. Засоби вираження емотивності.

90. Категорія часу і способи її вираження. Співвідношення категорії часу з видовими значеннями. Лексико-граматичне поле темпоральності. Категорія особи. Система значень, які виражає категорія особи: означеність, неозначеність, узагальненість. Засоби вираження категорії особи у реченні. Безособові речення. Функції безособових речень.

91. Теорія членів речення, критерії і труднощі їх виокремлення. Головні члени речення. Ознаки та функції підмета. Присудок і його функції. Типи присудків. Другорядні члени речення.

92. Поняття семантичної структури речення. Співвідношення морфо-синтаксичних і семантичних моделей речення. Комунікативний (прагматичний, функціональний) аспект речення. Актуальне членування простого речення. Речення з особливими формами предикативних зв'язків. Речення із скороченою синтаксичною структурою. Односкладні речення.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Загальне мовознавство.

1. *Бережняк В. М.* Загальне мовознавство: хрестоматія. Ніжин: Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2011. 361 с.

2. *Вусик Г. Л.* Загальне мовознавство (соціолінгвістичний аспект). Донецьк: Юго-Восток, 2008. 163 с.

3. *Зеленько А. С.* Загальне мовознавство. Історія лінгвістичних вчень. Аспекти, методи, прийоми та процедури вивчення мови. 2. вид. Луганськ: Альма-матер, 2002. 283 с.

4. *Зеленько А. С.* Загальне мовознавство. К.: Знання, 2010. 380 с.

5. *Іванова Л. П.* Курс лекцій по общему языкознанию. К.: Освіта України, 2006. 312 с.

6. *Кочерган М. П.* Загальне мовознавство. 3-тє вид. К.: Академія, 2010. 234 с.

7. *Селіванова О. О.* Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2006.

8. *Супрун Л. В.* Загальне мовознавство. Практичні заняття, самостійна робота. К.: Знання, 2012. 335 с.

9. *Aitchison J.* Teach Yourself Linguistics. 6th ed. Chicago: Contemporary Books, 2008.

10. *Chomsky N.* Language and Mind. Cambridge: Cambridge Univ. Press, 2006. 209 p.

11. *Cutting J.* Pragmatics and Discourse: A resource book for students. Florence: Routledge, 2002.

12. *Encyclopedia of Language and Linguistics* / [eds. E. K. Brown; A. Anderson et al]. Boston:

Elsevier, 2006.

13. *Ehrhardt C., Heringer H.J.* Pragmatik / Claus Ehrhardt, Hans Jürgen Heringer. Paderborn: Fink, 2011. 156 S.

14. *Fandrych C., Thurmair M.* Textsorten im Deutschen: linguistische Analysen aus sprachdidaktischer Sicht. Tübingen: Stauffenburg-Verl., 2011. 379 S.

15. *Finch G.* How to Study Linguistics. 2nd ed. New York: Palgrave Macmillan, 2003.

16. *Fromkin V., Rodman R., Hyams N.* An Introduction to Language. 9th ed. Boston: Wadsworth Cengage Learning, 2011.

17. *Larson R.* Grammar as Science. Cambridge: The MIT Press, 2010.

18. *Yule G.* The Study of Language. 4th ed. Cambridge etc.: Cambridge University Press, 2010.

Теоретична фонетика.

1. *Авраменко Б. В.* Теоретична фонетика сучасної англійської мови. Одеса : Вид. Букаєв В.В., 2019. 93 с.

2. *Захарова Ю.М.* Інтонаційна організація сучасного англійського мовлення: навчальний посібник. К.: Вид-во НАСБУ, 2004.

3. *Калита А.А.* Фонетичні засоби актуалізації смислу англійського емоційного висловлення. К.: Видавничий центр КНЛУ, 2001.

4. *Козуб Л.С.* Fundamentals of English Pronunciation: навч. посібник з практичної фонетики англ. мови. Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. 144 с.

5. *Мосьпан Н.В., Гордієнко Н.В.* Комунікативна фонетика англійської мови = Communicative Phonetics of English: посіб. для викладачів і студентів філол. спец. ВНЗів. К. : Ленвіт, 2013. 119 с.

6. *Остапенко В.І.* Study Guide to English Phonetics and Phonology. Кам'янець-Подільський: Абетка, 2012. 171 с.

7. *Паращук В.Ю.* Теоретична фонетика англійської мови: Навчальний посібник для студентів факультетів іноземних мов. Вінниця: Нова книга, 2009. 230 с.

8. *Петровська Н.М.* Статистичні характеристики фонемної структури англійського слова в текстах різних стилів : монографія. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. 151 с.

9. *Стеріополо О.І.* Теоретичні засади фонетики німецької мови. Вінниця: Нова Книга, 2004. 320 с.

10. *Brinker K., Sager S.F.* Linguistische Gesprächsanalyse: eine Einführung. 5. Aufl. Berlin: Schmidt, 2010. 204 S.

11. *Brovchenko T. O., Korolova T.M.* English Phonetics: Contrastive Analysis of English and Ukrainian Pronunciation. Миколаїв: МДГУ ім. Петра Могили, 2006. 2-е вид. 296 с.

12. *Crystal D.* The Cambridge Encyclopedia of the English Language. 3rd ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2018. 582 p.

13. *Phonetics of English: Phonostylistics and Rhetoric in Speech Communication / М. П. Дворжецька, Т. В. Макухіна, Л. М. Великова, Є. О. Снегірєва.* Вінниця: Нова Книга, 2005.

14. *Pompino-Marschall B.* Einführung in die Phonetik. Berlin; New York: Walter de Gruyter, 2009. 339 S.

15. *Roach P.* English Phonetics and Phonology. 5th ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2012. 244 p. Режим доступу: <https://mgu.edu.ua/docs/biblioteka/filolog/roach.pdf>

16. *The Cambridge English Pronouncing Dictionary.* Originally compiled by Daniel Jones. 16th ed. Ed. by Peter Roach and James Hartman. Cambridge: Cambridge University Press, 2003. 559 p.

17. *Wells J.* Longman Pronunciation Dictionary. 8th ed. Harlow: Longman, 2005. 900 p.

Теоретична граматики.

1. *Бажановская Е.В., Юнина О.Е.* Основы теоретической грамматики английского языка. Луганск: Элтон-2, 2013. 88 с.

2. *Барановская Т.* Грамматика английского языка. 2-е изд. Киев: ООО «ИП Логос-М», 2015. 384 с.

3. *Викулова Е. А.* Теоретическая грамматика современного английского языка.

Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та, 2014. 88 с.

4. *Сусов И.П.* Лингвистическая прагматика. Вінниця: Нова книга, 2009. 200 с.
 5. *Abraham W.* Deutsche Syntax im Sprachenvergleich: Grundlegung einer typologischen Syntax des Deutschen. 2. Ausg. Tübingen: Stauffenburg-Verl., 2005. 721 S.
 6. *Busch A., Stenschke O.* Germanistische Linguistik: eine Einführung. Tübingen: Narr, 2007. 256 S.
 7. *Duden.* Die Grammatik / Kunkel-Razum, Kathrin [Red.]; Eisenberg, Peter. 7. Ausg. Dudenverl., 2016. 456 S.
 8. *Eisenberg P.* Grundriss der deutschen Grammatik. 4. Ausg. Stuttgart: Metzler, 2013. 272 S.
 9. *Engel U.* Syntax der deutschen Gegenwartssprache. Ausgabe: 4., völlig neu bearb. Aufl. Berlin: E. Schmidt, 2009. 309 S.
 10. *Eroms H.W.* Syntax der deutschen Sprache. Berlin & New York: W. de Gruyter, 2000. 510 S.
 11. *Granzow-Emden M.* Deutsche Grammatik verstehen und unterrichten / Matthias Granzow-Emden. Tübingen : Narr, 2013. 310 S.
 12. *Helbig G., Buscha J.* Deutsche Grammatik. 6. Aufl. Berlin: Langenscheidt, 2007. 1053 S.
 13. *Helbig G., Buscha J.* Deutsche Grammatik: ein Handbuch für den Ausländerunterricht. 7. Aufl. Berlin: Langenscheidt, 2013. 654 S.
 14. *Helbig G., Buscha J.* Leitfaden der deutschen Grammatik. Berlin: Langenscheidt, 2000. 304 S.
 15. *Hentschel E., Weydt H.* Handbuch der deutschen Grammatik. 3. Aufl. Berlin/New York: de Gruyter, 2003.
 16. *Heuer W., Flückiger M., Gallmann P.* Richtiges Deutsch: vollständige Grammatik und Rechtschreiblehre. 30. Aufl. Zürich: Verl. Neue Zürcher Zeitung, 2013. 614 S.
 17. *Hoberg R., Hoberg U.* Deutsche Grammatik: [eine Sprachlehre für Beruf, Studium, Fortbildung und Alltag; das Grundwissen über den Aufbau der deutschen Sprache: Wortarten, Wortbildung und Satzbau]. 4. Aufl. Mannheim: Dudenverl., 2009. 451 S.
 18. *Pahlow H.* Deutsche Grammatik – einfach, kompakt und übersichtlich. 1. Aufl. Leipzig: Engelsdorfer Verlag, 2010. 136 S.
 19. *Volkova L.M.* Theoretical Grammar of English: Modern Approach. К.: Освіта України, 2010. 256 p.
- Лексикологія.**
1. *Демська О.* Вступ до лексикографії. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2010. 266 с.
 2. *Раєвська Н. М.* Лексикологія англійської мови: Підручник. 5-е вид, випр. і доп. К.: Вища шк., 2001. 336 с.
 3. *Селиванова Е.А.* Когнитивная ономазиология. К.: Изд-во Украинского Фитосоциологического центра, 2000. 248 с.
 4. *English Lexicology: Seminars / Сост. И.Г. Аникеенко, Л.Ф. Бойцан.* К.: Ленвит, 2006.
 5. *Jackson H., Amvela E. Zé.* Words, Meaning and Vocabulary. 2nd ed. London / New York : Continuum, 2007. 260 p.
 6. *Grabarek J.* Zur Geschichte der deutschen Sprache im 20. Jahrhundert. Frankfurt am M.: Lang-Ed., 2013. 359 S.
 7. *Schlaefer M.* Lexikologie und Lexikographie: eine Einführung am Beispiel deutscher Wörterbücher. 2. Aufl. Berlin: Schmidt, 2008. 199 S.
 8. *Stepanova M., Cernyseva I.* Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache. Moskva: Academia, 2003. 326 S.
- Стилістика й інтерпретація тексту.**
1. *Єфімов Л. П., Ясінецька О. А.* Стилістика англійської мови і дискурсивний аналіз. Навчально-методичний посібник. Вінниця: Нова книга, 2004.
 2. *Кухаренко В.А.* Інтерпретація тексту. Одеса: Латстар, 2002. 346 с.
 3. *Ляшенко Т.* Функціональна стилістика німецької мови: навчальний посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2010. 112 с.

4. *Bilut-Homplewicz Z.* Text und Stil. Frankfurt am Main: Lang, 2011. 571 S.
5. *Duden.* Das Stilwörterbuch / hrsg. von der Dudenredaktion. 9. Aufl. Mannheim: Dudenverl., 2010. 1087 S.
6. *Eroms H.W.* Stil und Stilistik: eine Einführung. Berlin: Schmidt, 2008. 255 S.
7. *Izotova N. P., Redka I. A.* Overcoming Challenges in Fiction: Навчально-методичний посібник з англійської мови для самостійної роботи. К.: Вид. центр КНЛУ, 2013.
8. *Kukhareno V. A.* A Book of Practice in Stylistics: A manual. Vinnytsia: Nova knyha, 2003.
9. *Moennighoff B.* Stilistik. Stuttgart: Reclam, 2009. 114 S.
10. *Sandig B.* Textstilistik des Deutschen. 2. Aufl. Berlin: de Gruyter, 2006. 584 S.
11. *Schneider W.* Deutsch für Kenner: die neue Stilkunde. 5. Aufl. München: Piper, 2009. 396 S.
12. *Steinfeld T.* Der Sprachverführer: die deutsche Sprache: was sie ist, was sie kann / Thomas Steinfeld. München : Hanser, 2010. 270 S.

Порівняльна типологія.

1. *Дубенко О. Ю.* Порівняльна стилістика англійської та української мов. 2-ге вид. Вінниця: Нова книга, 2011. 328 с.
2. *Корунець І.В.* Порівняльна типологія англійської та української мови. Вінниця: Нова книга, 2003. 460 с.
3. *Кочерган М.П.* Основи зіставного мовознавства. К.: Академвидав, 2006.
4. *Лалаян Н.С., Подвойська О.В.* Порівняльна граматики німецької та української мов. Вінниця: Нова книга, 2013. 224 с.
5. *Bogner S.* Geschichte der deutschen Sprache im Überblick. 3. Aufl. Veszprém: Univ.- Verl., 2007. 330 S.
6. *Dammel A., Kürschner S., Nübling D. (Hrsg.).* Kontrastive Germanistische Linguistik. Teil: 1 und 2. Hildesheim: Olms, 2010. 892 S.
7. *Fricke E.* Grammatik multimodal: wie Wörter und Gesten zusammenwirken. Berlin [u.a.]: de Gruyter, 2012. 296 S.
8. *Korunets I.V.* Contrastive Typology of the English and Ukrainian Languages. Вінниця: “Нова Книга”, 2004. 460 с.

6. ТЕОРІЯ ЛІТЕРАТУРИ

Програму складено з урахуванням досягнень вітчизняного та зарубіжного літературознавства у вивченні теорії літератури літератури. Програма складається з трьох розділів: I. Про сутність мистецтва і специфіку художньої літератури як виду мистецтва, II. Літературний твір. Основи теоретичної поетики, III. Закономірності історичного розвитку художньої літератури. Історична поетика. Рекомендована література для підготовки пропонується в кінці програми.

РОЗДІЛ I

Про сутність мистецтва і специфіку художньої літератури як виду мистецтва

Загальне визначення мистецтва.

Мистецтво як художня творчість, один з найважливіших елементів культури.

«Практичні мистецтва» як «техне». Міф про Прометея, який навчив людей здатності до оволодіння «техне», здатності до культури. Есхіл, Платон, Аристотель та інші грецькі поети й філософи (софісти) про «техне». Пантеон Муз як втілення «техне».

Поліфункціональність мистецтва Нового часу. Роль мистецтва в розумінні істини буття (з погляду сучасної герменевтики). Актуалізація гуманітарних наук і художньої літератури в XIX - XX ст. Актуалізація традиції.

Естетична функція мистецтва.

Термін «естетика» (від гр. ейсетикос – почуттєвий, aïsthanesthai – сприймати через почуття). І.Франко про естетику як науку про чуття у найширшому значенні слова. Виникнення естетики в 17-18 ст., в епоху раціоналізму. Потреба у відокремленості мистецтва від інших галузей пізнання. О.Баумгартен про дві форми пізнання і про *cognitio sensitiva* (чуттєве пізнання) в мистецтві.

Прекрасне як головна категорія естетики Нового часу. Походження від грецького слова «саіоп» (краса), лат. *pulchrum*. Поняття прекрасного в епоху античності як порядку, співмірності, гармонії, рівноваги. Прекрасне в природі. Природа як космос, тобто порядок, всесвіт. Піфагорейський варіант у грецькому розумінні прекрасного. Вчення Піфагора про музику (гармонію) небесних сфер, зірок – *Musica Mundana* (зірки – втілення чистих математичних закономірностей і пропорцій). Піфагорейська теорія мистецтва музики. Відголоски піфагорейської думки в «Сонячних кларнетах» П.Тичини. Кант про прекрасне.

Естетичне поза межами прекрасного. Естетизація сили, міцї, пристрасного пориву, енергії у XX ст. Ф.Ніцше про два типи мистецтва: традиційне, аполлонівське і діонісійське («Народження трагедії з духу музики»). Суб'єктивна грань естетичного – особливого роду емоцій, їхня безпосередність, споглядальність, безкорисливість.

Історичне коріння естетичних емоцій (з утилітарно-практичних оцінок предметів як корисних і потрібних). Г.В.Плеханов, «Листи без адреси».

Самоцінність естетичних емоцій в сучасних концепціях. Антиестетизм Платона і Толстого. Естетичне і художнє (за Халізевим-Поспеловим).

Епістемологічна (пізнавальна) функція мистецтва.

Антична теорія мімезису. Її ранні витoki у грецькій поезії і філософії (Гомер, Піфагор, Геракліт, Демокріт та ін.). Мімезис в оцінці Платона, його теорія сутності й функцій словесного мистецтва. Переосмислення Платоном поняття «техне»; поезія і «техне» (поезія понад «техне»). Джерело поезії – божественне натхнення, одержимість, безумство; поети - пророки. Платон про зміст і форму словесного твору: зміст епічного твору – міф (мітос). Міф як вимисел. Моралізаторська точка зору Платона на вимисел. Платон про форму поетичних творів: поділ поезії на три види.

Характеристика мімезису з філософських позицій Платона, в аспекті зв'язку поетичного мистецтва з реальністю. Критична оцінка мімезису як копіювання зовнішньої сторони явищ. «Третьюрядність» мистецтва: мистецтво як наслідування наслідування ідеї-ейдосу. Етичний критерій в оцінці мистецтва (виховання громадянина). Приниження й звеличення мистецтва.

Загальний активно-діяльний характер мімезису у Платона: не просте копіювання речей, а вияв їхнього первісного образу-ейдоса. О.Ф.Лосєв про світове значення платонізму.

Теорія мімезису в працях Аристотеля. Заперечення аргументів Платона проти мистецтва. Визнання універсального, загального, філософічного характеру поезії на основі альтернативної теорії загальних понять. Мистецтво за Аристотелем як *poetice episteme* (знання і вміння виготовляти). Використання поняття «техне» для обґрунтування міметичних мистецтв як творчої діяльності, що має причинову зумовленість, власну норму й мету і спирається на певні загальні принципи майстерності. Мімезис – не копіювання, а створення особливої самотутньої дійсності. Мімезис як родова ознака поезії. Загальна теорія поетичного твору в «Поетиці» Аристотеля (Р. Інгарден). Аристотель про завдання поета. Поєднання ймовірного (ейкос) із необхідним. Теорія трагедії в «Поетиці» Аристотеля. Включення у сутнісне визначення трагедії її дії на глядача (катарсис). Критичний коментар Гадамера щодо неточного перекладу цього місця «Поетики». «Гелєос» і «фобос» – «форми екстазу, буття- поза-собою, що свідчать про владний чар того, що показується».

Продовження традицій грецької античності в естетиці еллінізму. Квінт Горацій Флакк. Міфологічна основа його класики («Гімни і міфи»). Деяке послаблення «скульптурності» порівняно з грецькою естетикою; перенесення акцентів із зорових на внутрішньо-відчутні грані об'єкта. Спроба Горація осмислити особистісний, суб'єктивний аспект творчості в «Посланні до Пізонів» («Науці поезії»). Головна настанова Горація поетам: «*et prodesse volunt et delectare poetae*» («поети бажають і користь приносити, і втішати»). Краса твору – в ясності, рівновазі частин, у пропорціях і гармонії. Наскрізна думка трактату: внутрішня гармонія поетичної свідомості й поетичного твору (за О.Лосєвим).

Діонісій Ареопатит про діалектику наслідування і ненаслідування. Поняття *amimeton mimea*. Символізація як головний метод середньовічної культури. Мистецтво як символізування в епоху романтизму і символізму. Особливості символу. Походження цього поняття. Відмінність символу від алегорії, за Гадамером, («Актуальність прекрасного»).

Міф і символ. Символ в аспекті гегелівського історизму. Поетична символіка. Співвідносність міфологічної і поетичної символіки (аналогічна і водночас суперечлива). Ідентичність образу і предмета як елементи гри в поетичному символі.

Загальне поняття про літературний образ як форму художнього творення.

Філософсько-теоретичне осмислення художнього образу в працях Платона і Аристотеля (мистецтво – мімезис – ейдос), його вичленування із синкретичної цілісності міфу. Спроба романтиків (Шеллінга) відродити універсалізм, синтетизм образу. Образ як духовно-чуттєва єдність (ідеї і образу) в естетиці Гегеля. Психологічні теорії образу (Потебня, Франко). Діяльність художньої уяви, фантазії у створенні образу. Художній вимисел на ранніх етапах становлення мистецтва. Першорядна роль творчого принципу в естетиці Ренесансу. Переосмислення мімезису як «поетичного вимислу». Ренесансні традиції в барокових поетиках професорів Києво-Могилянської академії. «Сад поетичний» Митрофана Довгалевського.

Предмет мистецтва та його мета.

Неприпустимість кількісного підходу до проблеми предмету мистецтва (виділення якихось особливих явищ дійсності і т.п.). Доаристотелівський наївний вимір предмету мистецтва: було – не було, подія або вимисел. Новий критерій Аристотеля: «одиничне – загальне». Загальне – те, що «з необхідності або ймовірності ... такому-то належить говорити або робити щось». Аристотель про предмети наслідування в трагедії: дії, почування, характери. Критика О.Лосєвим натуралістичних висновків з «Поетики» Аристотеля про те, що предметом наслідування є дійсність. Гегель про предмет поезії (те, що становить духовний інтерес, має духовно-ідеальний характер), про ідеал або ідею прекрасного в мистецтві. Суперечка Чернишевського з Гегелем.

Гуманістична концепція Гадамера про мистецтво (мистецький твір) як «прирощення буття» («Актуальність прекрасного»). Мистецтво та істина.

Про мету мистецтва. Єдність предмета і мети в мистецтві. Про те, що не є кінцевою метою мистецтва: а) просте набуття знань; б) наслідування; в) проста насолода. Критика цих визначень у працях Гегеля, Р. Інгардена та ін.

Аристотелівське розуміння мети трагічної дії в естетичному переживанні (задоволенні й катарсисі). Горацій про «dulce» (насолоду, втіху, забаву) та «utile» (користь) в поезії. Коментар Р. Уеллека та О. Уоррена («призначення мистецтва має бути визначено так, щоб враховувались обидва компоненти – «dulce» та «utile».

Поліфункціональність мистецтва – багатоманітність цілей (насолода, пізнання, виховання, пророкування майбутнього, сугестивний вплив тощо). Головна гуманістична мета – утвердження «самостояння» прекрасної людини.

Мистецтво як особлива форма гри. Гра як явище культури в тлумаченні Й. Гейзінги. Гра – вільна діяльність, що не має жодних матеріальних інтересів, відбувається за певними правилами в межах певного часу і простору. Напруженість гри, уникання повсякденності. Гра в священних діях. Гра і поезія. Народження поезії в грі. Форми поетичних змагань. Поетична мова як мова гри. Функція образного втілення в поезії. Персоніфікація як загальний habitus. Драма як гра.

Гра як спосіб буття самого твору мистецтва, з погляду Г.Г.Гадамера. Суперечка з Кантом і Шіллером. Суб'єкт гри – сама гра. Спосіб буття гри – саморепрезентація. Буття гри здійснюється не в свідомості чи в поведінці тих, що грають; навпаки, гра захоплює їх у свою сферу і передає їм свій дух. Репрезентація мистецтва передбачає спрямованість на когось, навіть якщо ніхто не слухає і не грає. Тільки при цій умові гра стає мистецтвом, «перетворюється в структуру і одразу й цілком стає іншим. Немає більше того, хто грає, є тільки те, що грається». Буття гри – «енергейя», мета якої закладена в ній самій.

Мистецтво як самовираження митця. Види авторської емоційності (пафосу).

Творча особистість митця, його суб'єктивний погляд на світ, що визначає ідейно-сміслові особливості твору.

Поняття ідеї, концепції тощо в мистецтві. Естетична ідея у Канта. Кант про мистецтво як породження вільної творчості генія. Природне походження генія. Геній і талант. Натхнення, дух, Geist – передумова творчої геніальності.

Актуалізація творчої природи мистецтва у романтиків (Шеллінг та ін.). Пророча місія мистецтва.

Художня творчість і духовно-біографічний досвід автора. Біографічна школа в літературознавстві, її основні принципи («Літературно-критичні портрети» Сент-Бева).

Д. Овсяннико-Куликовський про художнє бачення письменника. М.Храпченко про творчу індивідуальність митця.

Типи авторської емоційності (пафосу). Величне і героїчне, драматичне і трагічне, ідилічне. Сентиментальність, романтика, гумор, сатира, іронія.

Імперсональні теорії мистецтва.

Актуалізація ірраціонального та імперсонального начал в естетичних та філософських теоріях початку ХХ ст. Мистецтво і психоаналіз З.Фрейда, його основні принципи. Свідомість як сліпе знаряддя несвідомого. Пансексуалізм. Едіпів комплекс – енергетичне джерело творчості. Мистецтво як наркоз, сон серед білого дня («Поет і фантазування»). Критика фрейдизму в працях К.-Г.Юнга, Е.Фромма, Л.Виготського та ін.

Глибинна психологія К.-Г.Юнга. Поняття колективного несвідомого і архетипу. Міф і архетип. Структура творчого процесу (ст. «Про ставлення аналітичної психології до поетико-художньої творчості»).

Поділ мистецтва на види

Розмежування видів мистецтва за матеріальними засобами образності. Мистецтва прості (односкладові) і синтетичні. Поділ односкладових мистецтв на просторові, часові, просторово-часові, а також на зображальні і незображальні. Суперечка з Г.М.Поспеловим та В.Е. Халізовим стосовно заміни поняття «незображальності» поняттям «виражальності» (експресивності). Історична мінливість співвідношень між різними видами мистецтва.

Лессінг про художньо-пізнавальні переваги поезії перед живописом. Поезія як часове мистецтво. Літературоцентристські концепції у німецькій класичній філософії. Система мистецтв у Гегеля і Шеллінга. Інші класифікації мистецтв.

Проблема «лідерства» літератури серед інших видів мистецтва.

Художня література як мистецтво слова

Література як цілість (за Гегелем), що поєднує в собі на вищому ступені «крайнощі» пластичних мистецтв і музики.

Мова як універсальний засіб художнього зображення. Своєрідність зображувального начала в літературі. Література і живопис. Неречевість словесних картин. Апелювання не стільки до зору, скільки до уяви (за працями Лессінга, Франка, О.Білецького).

Своєрідність виражального начала в літературі.

О.Потебня про смислову насиченість, полісемізм (полісемантичність) поетичного слова. Інакомовлення як джерело поетичної образності.

Непевність, невизначеність (схематичність) словесного зображення (за Інгарденом).

Історична доля мови як предмета художнього зображення. Канонічність (однотипність) мови персонажів та оповідачів у традиційних жанрах давньої та середньовічної літератури. Багатоголосся літератури останніх століть. Неавторська (чужа) мова в творі (за М.Бахтіним).

РОЗДІЛ II.

Літературний твір. Основи теоретичної поетики

Форма і зміст літературного твору

Поняття літературного твору. Обґрунтування Гегелем концепції єдності форми і змісту в мистецтві. Рівні художньої форми літературного твору: предметно-композиційний, сюжетний і мовний. Стиль твору як сукупність елементів художньої форми.

Рівні художнього змісту: тематичний, проблемно-концептуальний, пафосний. Ідея твору як сукупність елементів художнього змісту. Ідея і тенденція. Ідея і смисл. Концепція цілості художнього твору. Двоє завдань наукового розгляду літературних творів: 1) аналіз формальних елементів твору та з'ясування їхньої функції; 2) інтерпретація змісту твору. Проблема інтерпретації. Інтерпретація літературного твору з позицій герменевтики.

Складові елементи літературного твору.

Композиція твору. Предметний світ та його функція в творі. Художня деталь, подробиця. Художній мотив. Позафабульні елементи, портрет, пейзаж, інтер'єр. Суб'єктна точка зору. Монтаж.

Форми присутності людини в літературному творі: оповідач, ліричний герой, персонаж. Характер і тип. Персонаж (герой) і автор. Внутрішній світ персонажа – психологізм.

Сюжет та його функція. Сюжет і конфлікт.

Художня мова.

Літературна і народна мова. Впорядкованість і нормативність літературної мови. Художня (поетична) мова. Її взаємодія з поетичною традицією і мовою спілкування. Відхилення від норми як специфічна властивість поетичної мови. Набуття самостійної значимості всіх сторін поетичної мовної діяльності. «Якщо в діяльності спілкування засоби вираження прагнуть автоматизуватись, то в поетичній мові прагнуть, навпаки, актуалізуватись» («Тези Празького лінгвістичного гуртка»).

Екстраординарність (Гадамер) художньої мови. «Спрямованість на словесне вираження» як організуюча ознака поезії. Критика історико-літературного підходу до художньої мови. Стилїстика і стиль (див. Уеллека, Уоррена).

Літературний твір у тлумаченні формальної школи.

Виникнення формалізму в Росії (ОПОЯЗ, Московський лінгвістичний гурток).

Розгляд літературного твору як «чистої форми» («співвідношення матеріалів»). Заміна дихотомії «форми і змісту» дихотомією «форма і матерія». Визначення мистецтва як «прийому». Основні положення програмної для російського формалізму праці В.Шкловського «Искусство как прием». Полеміка В Шкловського з О.Потебнею з приводу визначення поезії як «мислення образами». Залежність поетичності або прозаїчності речі від її сприйняття. Визначення мистецтва як бачення, а не як пізнавання. Основні прийоми мистецтва – прийом «одивнення» речей і прийом ускладненої («затрудненої») форми, яка складність («тривалість сприйняття. «Мистецтво є засіб пережити «роблення» («делание») речі, а зроблене в мистецтві не є

важливим».

Мистецтво як самовите слово.

Поетичне глоссемосполучення. Теорія і практика «зауму». Формалізм і футуризм.

Літературний твір у тлумаченні англо-американської «нової критики».

Головна ідея англо-американської «нової критики» – вимога «онтологічної критики», яка переносить увагу з джерел літератури на буття самої літератури, з поета на поезію. Два основоположні принципи: принцип органічної форми твору та принцип літературної традиції. Органічна форма твору як наслідок внутрішньої цілісності й структурної взаємозалежності його елементів, яка зумовлюється об'єктивними законами мистецтва, а не авторською сваволею. Визначення традиції в праці Т.-С.Еліота «Традиція та індивідуальний таланти». Аперсональна теорія мистецтва Т.-С.Еліота. Д.-К.Рейсом – один із лідерів американської «нової критики». Його метод аналізу типу структури твору. Структура і фактура. Створення поетичного твору як процес пристосування структури і фактури.

Літературний твір у тлумаченні феноменологічної школи.

Основні принципи феноменологічної школи. Е.Гуссерль, засновник феноменологічної філософії, про інтенційність як конструювання об'єкта свідомістю. Ідея багатоплановості естетичного об'єкта. Повернення до самих «предметів» шляхом редукції, відкидання суспільних, історичних і культурних передумов.

Роман Інгарден як провідний представник феноменологічної школи в естетиці та літературознавстві. Визначення літературного твору як суто інтенційного, джерелом існування якого є творчі акти свідомості автора, а фізичною підставою – текст.

Твір як єдине ціле (все, що можна з'ясувати про нього, втілюється в ньому самому, має свою цінність, автономне існування і побудовано за власними законами). Двовимірність структури літературного твору (багатофазовість і багатоплановість). Нетотожність літературного та естетичного твору. Твір як єдине ціле (все, що можна з'ясувати про нього, втілюється в ньому самому, має свою цінність, автономне існування і побудовано за власними законами).

Літературний твір – схематична формація, кістяк, який завдяки своїй семантичній потенційності трансформується в естетичний твір у процесі реценції. Схематичність на різних рівнях твору. Конкретизація літературного твору, актуалізація різних його компонентів.

Літературний твір з погляду структуралізму.

Виникнення, структуралізму в лінгвістиці (Женевська школа, Ф. де Соссюр та його учні). Поширення структуралізму в інших наукових сферах (структурна антропологія К.Леві-Стросса тощо). Власне літературознавчий структуралізм (Празька семіологічна школа, Бельгійська школа соціології літератури). Початок європейського структуралізму (Празький лінгвістичний гурток).

Концепція тотожності мови і свідомості в структуралізмі (світ структуровано за законами універсальної граматики). Теорія знаку Ф. де Соссюра (знак як результат співвідношення того, що означає (акустичний образ) і того, що означається (поняття); нерозривність першого і другого). Структура як модель, що відповідає трьом умовам: а) цілісності; б) трансформації та в) саморегулюванню.

Структурна лінгвопоетика Романа Якобсона та його теорія поетичної мови. Розгляд поетики як складової частини лінгвістики (Р.Якобсон «Лінгвістика і поетика»). Крайнощі позитивістського підходу в структуралізмі (на матеріалі статті Р.Якобсона та К.Леві-Стросса «Коти» Шарля Бодлера).

Взаємодія структуралізму з семіотикою (Тартуські структурно-семіотичні збірники, праці Ю.Лотмана).

Орієнтація структуралізму на точні науки (відмова від есеїзму, використання статистичних методів тощо).

Постструктуралістські підходи до літературного твору.

Подолання структуралізму постструктуралізмом. Розуміння структури як фікції, яку вносить спостерігач. Значення літературного твору не суттєве. Перенесення акценту на

означування тексту читачем. Заперечення цілості літературного твору. Протиставлення літературного твору (як здійснення авторського смислового завдання) – текстові. Текст – суто мовне явище, мета якого – дати ігрове задоволення читачеві. Письмо (процес створення тексту) як джерело задоволення. Заперечення авторського начала в тексті.

Постструктуралістські праці Р.Варта («Від твору – до тексту», «Задоволення від тексту», «Текстовий аналіз однієї новели Едгара По» та ін.). Перехід від семіології структури до семіології структурування, від аналізу статичного знаку та його твердого значення до аналізу динамічного процесу означування, від «фено-тексту» до «гено-тексту». Текст як «поле методологічних операцій». Поняття інтертекстуальності.

Літературний твір в інтерпретації рецептивної естетики і поезики.

Рецепція, тобто сприйняття літературних творів читачем або слухачем - головний предмет вивчення рецептивної естетики і поезики. Підхід до літературного твору як до результату комунікації між автором і читачем, як вибудовування читачем смислу твору. Відкидання феноменологічної та структуралістської концепцій незалежності мистецтва від суспільно-історичного контексту.

Ідея творчої ролі особ в осягненні світ як вихідн трактуванні «буття літературного твору». Актуалізація поняття «інтенційності» як такої спрямованості свідомості на предмет, що дає змогу особі творити, а не просто пасивно сприймати навколишній світ. Горизонт сподівання твору і горизонт сподівання читача.

Констанська школа рецептивної естетики – Х.Р.Яусс, В.Ізер та ін. Завдання відродити розірвані зв'язки між історією та літературою.

РОЗДІЛ III.

Закономірності історичного розвитку художньої літератури.

Історична поезика

Генеza літературної творчості.

Зумовленість літератури позахудожніми факторами (відповідно суспільною психологією та ідеологією) – суспільна ознака культурно-історичної та соціологічної шкіл у літературознавстві, їх відмінні риси у трактуванні генези літературної творчості.

Роль І.Тена та його праць «Критичні досліді», «Філософія мистецтва», «Історія англійської літератури» для становлення культурно-історичної школи. Розуміння художнього твору як фіксації «духу» народу в різні історичні моменти. Значення «раси» (вродженого національного темпераменту), «середовища» (природи, клімату, соціальних обставин), «моменту» (досягнутого рівня культури, традиції) для літературної творчості.

І.Франко про вивчення духовного життя певної епохи, її літературних уподобань та ідеалів як позитивну рису культурно-історичної школи («План викладачів історії літератури руської»).

Класовість літератури – основне поняття соціологічної школи. Відмінність у його трактуванні в 20-х роках нашого століття і в наступні десятиліття. Перевага класового начала над загальнолюдським, усвідомлення письменника як учасника суспільної боротьби його епохи.

Дослідження внутрішніх факторів літературного розвитку міфологічною школою (міф як необхідна умова мистецтва, його значення для фольклору та ранньої художньої словесності, міф як архетипна структура у сучасному літературному процесі); представниками біографічного методу (біографія та особистість письменника як визначальний момент творчості; О.Огоновський та його «Історія літератури руської» з погляду застосування цього методу); компаративістикою (взаємозв'язки і взаємодії національних літератур на основі їх порівняльно-історичного дослідження; компаративістичні студії М.Драгоманова, М.Дашкевича, І.Франка); формальною школою (акцент на прийомах художнього зображення, їх функціях у структурі творів; російська школа формалістів – В.Шкловський, В.Жирмунський, Б.Томашевський, Ю.Тинянов, Б.Ейхенбаум, Ф.Якобсон, В.Пропп; формальні особливості стилів у праці Д.Чижевського «Історія української літератури» психологічною школою (твір як модель душі його творця, О.Потебня та ідеї психологічної школи у праці «Думка і мова»).

Історичне функціонування літератури. Роль літературної критики.

Співвідношення літературної класики, масової літератури та белетристики в мистецтві слова. Поняття про елітарну літературу, його трактування представниками «Молодої музи», «Української хати», «Розстріляного Відродження», «Празької школи».

Проблема читача, звернення до неї українських літературознавців 20-х років ХХ ст.

Досягнення сучасної рецептивної естетики (Г.-Р.Яусс, В.Ізер).

Інтерпретація художнього твору. Проблеми герменевтики. Літературна критика як важливий компонент функціонування літератури в її сучасності.

Літературні роди і жанри.

Поділ літератури на роди. Історія їх вивчення. Поняття про жанр, різнотлумачення цього терміна.

Епос: генезис, родові ознаки. Система жанрів {епопея, роман, повість, оповідання, новела, нарис, фейлетон, памфлет, легенда, притча, житіє, казка}.

Лірика: генезис, родові ознаки. Проблеми класифікації ліричних творів, їх жанровий поділ (ліричний вірш, елегія, гімн, ода, послання, пісня, псалми).

Драма: генезис, родові ознаки. Жанри драматичного роду: трагедія, комедія, власне драма, водевіль, мелодрама, містерія.

Поняття про міжродові види. Ліро-епос (балада, дума, байка, поема).

Літературний процес.

а) поняття літературного процесу як внутрішньо закономірного, безперервного, складного, іноді суперечливого літературного розвитку, його зумовленість культурно-історичним життям певної епохи;

б) стадіальність літературного розвитку: співвіднесеність етапів історії людства зі стадіями літературного процесу – архаїчна міфопоетика, давнина, середньовіччя, новий і новітній часи; проблеми їх вивчення; роль традицій і новацій;

в) художні системи як міжнародні літературні спільності, їх осмислення І.Волковим у праці «Творчі методи і художні системи»;

г) літературні напрями, течії: різне тлумачення цих понять; літературний напрям як спільність письменників певних суспільних та естетичних поглядів; літературна течія – письменницьке угруповання, яке часто виникає на основі близькості естетичних завдань, здекларованих у трактатах, маніфестах, лозунгах;

г) національна специфіка літератури: ментальність народу як основний чинник, що визначає національну специфіку літератури; її вияв у духовному світі письменника, тематично-проблемних обшарах творчості, формально-стильових рисах; особливості історико-літературного процесу в національній літературі;

д) міжнародні літературні зв'язки: засвоєння інонаціонального досвіду як фактор становлення оригінальних літератур окремих народів; постійна взаємодія літератур, літературні впливи, запозичення, аналогії і типологічні збіги.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Адельгейм Є. Естетичний трактат Івана Франка і проблеми психології творчості // Франко І. Із секретів поетичної творчості. - К., 1969. – С.3-62.

2. Антонин Б.-І. 1. Між змістом і формою. 2 Національне мистецтво : (Спроба ідеалістичної системи мистецтва). 3. Як розуміти поезію. 4. Сто червінців божевілля : До дискусії про світогляд і розуміння поезії. // Антонин Б.-І. Твори / Ред.-упоряд. М.Москаленко - К., 1998.

3. Арістотель. Поетика. – К.,1967.

4. Буало Н. Мистецтво поетичне. – К., 1967.

5. Гейзінга Й. Homo ludens. - К., 1994.

6. Галич О., Назарець В., Васильєв Є. Теорія літератури. - К., 2001.

7. Дідро Д. Парадокс про актора. - К., 1966.

8. Грабович Г. До історії української літератури. К., 1997.

9. Гундорова Т. Проявлення Слова : Дискурсія раннього українського модернізму : Постмодерна інтерпретація. Львів, 1997.
10. Гундорова Т. Український модерн: від культурної тотальності до культурної диференціації // Літературознавство : Матеріали III Конгресу Міжнарод. Асоціації українців (Харків, 26-29 серпня 1996 р.) / Упоряд. і відповід. Ред. О.Мишанич. - К., 1996.
11. Дерріда Ж. Позичі. - К., 1994.
12. Довгалевський М. Поетика. - К., 1973.
13. Домбровський В. Українська стилістика й ритміка. Українська поетика. -Перемишль, 1923, 1924 / Фотопередрук зі статтею С.Пшеничного та післясловом О.Горбача. -Мюнхен, 1993.
14. Єремєєв Л. Гольдман, Ескарпі, соціологія // Слово і час. - 1998. - №7. - С.27-33.
15. Ігнатенко М. А. Генезис сучасного художнього мислення. - К., 1980. - С. 114 - 166.
- Ільницький М. Від «Молодої Музи» до «Празької школи». - Львів, 1995.
16. Ільницький М. Література українського відродження : напрями і течії в українській літературі 20-х - поч. 30-х рр. ХХ ст. - Львів, 1994.
17. Крижанівський С. Рід, вид, різновид : До питання про сучасну жанрову систему // Крижанівський С. Художні відкриття і літературний процес. - К., 1979.
18. Качуровський І. Метрика. - К., 1994.
19. Качуровський І. Основи аналізу мовних форм (Стилістика). - Мюнхен; Ніжин, 1994.
20. Качуровський І. Основи аналізу мовних форм (Стилістика): Фігури і тропи. - Мюнхен; Київ, 1995.
21. Качуровський І. Строфіка. - К., 1994.
22. Качуровський І. Фоніка. - К., 1994.
23. Корбич Г. Іван Франко і нові літературні напрями: послідовність і суперечливість поглядів // III Міжнародний конгрес українців. Літературознавство. - К., 1996. - С.406-411.
24. Клочек Г.Д. Поетика і психологія. - К.,1990.
25. Лееі-Стросс К Структурна антропологія. - К., 1997.
26. Лесин В.М., Пулинець О.С. Словник літературознавчих термінів. -К., 1971.
27. Лессінг Г.-Е. Лаокоон. - К., 1968.
28. Літературознавчий словник-довідник. - К., 1997.
29. Лотман Ю. Лекції по структурной поэтике. Введение. Теория стиха. - Тарту, 1964.
30. Маланюк Є. Книга спостережень. - К., 1995.
31. Мейзерська Т. О.Веселовський. І.Франко: дві концепції сугестії // Укр. Літературознавство. - Вип.60. - Львів, 1995.
32. Навроцький Б. Мова та поезія: Нарис з теорії поезії. - Х., 1925.
33. Насенко М.К. Історія українського літературознавства. - К., 2001.
34. Насенко М.К. Романтичний епос : Ефект романтизму і укр. літ. - К., 1988.
35. Наливайко Д.С. Искусство: течения, направления, стили. - К.,1981.
36. Наливайко Д. С. Стиль напряму й індивідуальні стилі в реалістичній літературі ХІХ ст. // Індивідуальні стилі укр. письменників ХІХ - поч. ХХ ст. : 36. наук, праць. - К, 1987.
37. О.О.Потебня і проблеми сучасної філології. - К.,1992.
38. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі. - К., 1997.
39. Павлишин М. Канон та іконостас. - К., 1997.
40. Пахаренко В. Художнє слово // Укр. мова та літ. - 2001. - №29-32.
41. Платон. Діалоги. - К.,1997.
42. Потебня О. Естетика і поетика слова. - К, 1985.
43. Регг М. Кінець французького стилю. Структуралізм і постструктуралізм в американському контексті // Слово і час. - 1996. - №4-5.
44. Сидоренко Г.К. Від класичних нормативів до верлібру. К., 1980.
45. Сидоренко Г.К. Українське віршування: Від найдавніших часів до Шевченка. - К., 1972.
46. Слово. Знак. Дискурс : Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / За ред. М.Зубрицької . - Львів, 1996.
47. Соловей Е. Поезія пізнання : (Філософ, лірика в сучас. літературі). - К., 1991.

48. Ткаченко А. О. Мистецтво слова: Вступ до літературознавства. - К., 1998.
49. Узллек Р., Уоррен О. Теория литературы. - М., 1976.
50. Фізер І. Іван Франко: від соціологічної до психологічної зумовленості літератури // Слово і час. - 1993. - №5. - С.53 - 59.
51. Фізер І. Психолінгвістична теорія літератури Олександра Потебні : Метакритичне дослідження. - К., 1993; 1998.
52. Фізер І. Теорія Потебні – дериват «берлінської школи»? (До сторіччя з дня смерті) // Слово і час. - 1991. - №12. - С.3-8.
53. Фізер І. Філософія чи філо-софія Тараса Шевченка? // Слово і час. - 1990. - №5. - С.34-41.
54. Франко І. Краса і секрети творчості / Упоряд. Р.Гром'як. - К., 1980.
55. Франко І. Краса і секрета творчості / Упоряд. Р.Гром'як. - К., 1980.
56. Фройд З. Вступ до психоаналізу. - К., 1998.
57. Чижевський Д. Культурно-історичні епохи // Українське слово : Хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ ст. – К., 1994. – Т.3.
58. Чижевський Д. Історія української літератури : від початків до доби реалізму / Фахове ред. і передм. М.Наєнка. – Тернопіль, 1993.
59. Шіллер Ф. Естетика. – К., 1974.
60. Шкловский В. Искусство как прием // Поэтика. Сборники по теории поэтического языка. – Петроград, 1919.
61. Шмидт У. Теория литературного творчества у Ивана Франко // IV Міжнародний конгрес українців : Доповіді та повідомлення. - Кн.І : Літературознавство. – К., 2000. - С.471- 478.
62. Шуило Н. Модернізм в художній інтерпретації традиціоналістів // Літературознавство : Матеріали III Конгресу Міжнарод. Асоціації українців. - К., 1996. - С.440-448.

7. УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА

Проблема періодизації історії української літератури. Нова академічна «Історія української літератури» у 12-ти томах. Періодизація давньої української літератури. Стан і проблеми вивчення давньої української літератури. Давня українська література доби раннього та зрілого Середньовіччя. Перекладна та оригінальна література. Початки українського літописання. "Повість временних літ". Київський літопис. "Слово о полку Ігоревім" – видатна пам'ятка давньої української та світової літератури. Українська література пізнього Середньовіччя. Галицько-Волинський літопис. «Києво-Печерський патерик» – «золота книга українського письменного люду» (М. Грушевський). Українська література Відродження та раннього Бароко. Полемічна література, причини її виникнення та основні етапи розвитку. Початки українського книжного віршування. Українська література зрілого Бароко. Розвиток поезії та шкільної драми. Козацькі літописи: зміст, історичні постаті, значення. Українська література пізнього Бароко. Розвиток поезії. Зародження й розвиток української інтермедії та вертепної драми (XVII–XVIII ст.). Розвиток української літописно-повістєвої прози у другій половині XVIII ст. "Історія Русів". Феофан Прокопович як поет і драматург. Лірика XVIII ст. Іван Мазепа як поет. Філософські погляди Григорія Сковороди, новаторський характер його поезії.

Суспільно-політичні та історико-культурні передумови розвитку української літератури першої половини XIX ст. Поняття «Нова українська література» та періодизація цього етапу української літератури. Літературні журнали та альманахи I половини XIX століття. Суть просвітительського реалізму як творчого методу. Основні тенденції розвитку байки в українській літературі першої половини XIX ст. Петро Гулак-Артемівський як байкар-класик нової української літератури. Український сентименталізм. Своєрідність сентиментально-реалістичної прози Григорія Квітки-Основ'яненка. Драматургія Григорія Квітки-Основ'яненка. Романтизм як естетична проблема. Український літературний романтизм. Основні осередки романтичного руху. Тематично-стильові течії українського романтизму. Українська романтична поезія першої половини XIX ст., її жанрово-стильові течії. Жанрові особливості романтичної поезії першої половини XIX ст. Своєрідність творчості найвидатніших поетів-романтиків. Кирило-Мефодіївське товариство, „Книги буття українського народу”. Культурно-літературне відродження в Західній Україні. Українська романтична проза. Українська романтична драма першої половини XIX ст. Пантелеймон Куліш та його місце в літературному процесі першої половини XIX ст. (поезія, видавнича діяльність). Взаємопроникнення реалістичної та романтичної художніх систем в романі Пантелеймона Куліша «Чорна рада», питання історичної та художньої правди у творі, проблематика, основний конфлікт. Своєрідність прози Є. Гребінки. Життєвий і творчий шлях Тараса Шевченка. Періодизація його творчості. Перший «Кобзар» Тараса Шевченка і його оцінка тодішньою літературною критикою. Рання творчість Тараса Шевченка: проблематика, жанрова своєрідність. Історична тема в ранній творчості Тараса Шевченка. Життя і творчість Тараса Шевченка 1857 – 1861 рр. Поеми Т. Г. Шевченка про жіночу долю. Автобіографізм повістей Тараса Шевченка. Щоденник («Журнал») Тараса Шевченка як джерело відомостей про життя й оточення поета. Значення творчості Тараса Шевченка в історії української та світової літератури. Досягнення вітчизняного шевченкознавства. Журнал «Основа» і розвиток української літератури середини XIX ст. Роман Анатолія Свидницького «Люборацькі». Своєрідність прози Олекси Стороженка.

Розвиток поезії 50-60-х рр. XIX ст. І. Франко про епігонів творчості Т. Шевченка. Літературна дискусія 70-90-х рр. XIX ст. Роль М. Драгоманова та Б. Грінченка у розвитку літературної критики цього часу. Мотиви й образи поезії Ю. Федьковича. Мотиви творчості Сидора Воробкевича. Проблематика «малої прози» Марка Вовчка. Своєрідність композиції, образи-характери повісті Марка Вовчка «Інститутка». Жанрове розмаїття поезії Л. Глібова. Ідейно-художня своєрідність, новаторство поезії С. Руданського. Новаторський характер поезії 70–90-х рр. XIX ст. Поезія М. Старицького. Жанрово-тематичне багатство поезії Б. Грінченка.

Мотиви й образи поезії П. Грабовського. Новаторський характер прози 70–90-х рр. Проблематика малої прози Панаса Мирного. Проблематика та образи-персонажі роману Панаса Мирного «Повія». Розвиток прози на західноукраїнських землях у 70–90-х рр. XIX ст. Новаторський характер драматургії 70–90-х рр. XIX ст. Родина Тобілевичів і розвиток українського театру. Жанрово-тематичне багатство драматургії М. Старицького. Джерела драматургії М. Кропивницького. Жанри, проблематика. Жанрово-тематичне розмаїття драматургії І. Карпенка-Карого. Художня трансформація біблійного сюжету в поемі І. Франка „Мойсей”.

Модернізм як синкретичне явище в українській літературі кінця XIX – початку XX століть. «Молода муза» та творчість її представників контексті розвитку української літератури початку XX ст. (Василь Пачовський, Петро Карманський, Остап Луцький, Михайло Яцків, Степан Чарнецький та ін.). Основні мотиви лірики Лесі Українки. Лірична та гумористично-сатирична поезія Володимира Самійленка. Поетична творчість Миколи Вороного. Поезія Олександра Олеся. Тематичне й жанрове багатство української прози кінця XIX – поч. XX ст. Поетична творчість Богдана Лепкого. Жанрово-тематичне багатство прози Богдана Лепкого. Творчість Михайла Коцюбинського: періодизація, стильові особливості, тематика, проблематика, характери. Повістева творчість Ольги Кобилянської: тематика, проблематика, образи-персонажі. Роман Ольги Кобилянської «Апостол черні». Поетична творчість Агатангела Кримського. Роман «Андрій Лаговський» у контексті розвитку української прози кінця XIX – початку XX ст. Василь Стефаник – майстер психологічної новели. Життєво-творчий шлях Марка Черемшини. Творчість Осипа Маковея.

Розмаїття стильових течій в українській літературі 20 – поч. 30-х років і літературна дискусія 1925–1928 рр. Творчість Павла Тичини. Ідейно-стильові особливості, проблематика. Лірика і поеми В. Сосюри. Значення поеми «Мазепа». Проблематика і художня своєрідність прози М. Хвильового. Творчість Остапа Вишні й становлення сатири й гумору. Жанри, образи-характери. Творчість М. Йогансена, Г. Косинки. Проблематика прози В. Підмогильного, В. Барки. Проблематика творчості І. Багряного («Сад Гетсиманський», «Тигролови»). Повість У. Самчука «Марія». Історичні умови розвитку літератури 30–50-х років та її загальна характеристика. Олександр Довженко – творець жанру кіноповісті. Особливості літературного процесу в Україні кінця 50 – поч. 60-х років. Суспільно-історичні умови розвитку літератури в Україні кінця 50-х – початку 60-х рр. XX ст.

Публіцистична та філософська лірика 60-90-х рр. Українська ліро-епічна поема 60-90-х років XX ст. Розвиток жанрів – великої прози в українській літературі 60-90-х рр. XX ст. Українські майстри художнього перекладу (60-90-ті рр. XX ст.). Творчість Василя Земляка в контексті розвитку української прози XX ст. Проза Павла Загребельного: тематика, проблематика, образи-персонажі. Проза Юрія Мушкетика: тематика, проблематика, образи-персонажі. Новелістика та повісті Григора Тютюнника. Творчість Дмитра Павличка. Творчість Ліни Костенко. Творчість поетів Київської (Лаврської) школи в контексті розвитку української поезії другої половини XX – початку XXI ст. (Віктор Кордун, Микола Воробйов, Михайло Григорів та ін.). Творчість Ігоря Калинця. Творчість поетів-шістдесятників (Іван Світличний, Іван Драч, Микола Вінграновський, Василь Симоненко, Ліна Костенко, Ірина Жиленко та ін.). Творчість Василя Стуса. Поетична творчість Тараса Мельничука. Творчість поетів-«вісімдесятників» Василя Герасим'юка Ігоря Римарука, Івана Малковича та ін. Проза Юрія Андруховича. Проза, есеїстика та публіцистика Оксани Забужко. Проблеми фемінізму в сучасній українській літературі (на матеріалі художніх творів і наукових досліджень). Літературознавча спадщина Соломії Павличко та її місце в сучасному літературному процесі. Пошуки української драматургії в XX столітті. Проблеми розвитку жанру та його сучасні перспективи. Постколоніальна критика в сучасному українському літературознавстві.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна.

1. Агеева В. Жіночий простір. Феміністичний дискурс українського модернізму. Київ:

Факт, 2003. 320 с.

2. Антофійчук В. Нова українська література. Кінець XVIII – перші десятиріччя XIX століття. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2011. 600 с.
3. Бернадська Н.І. Український роман: теоретичні проблеми і жанрова еволюція. Київ: Академвидав, 2004. 368 с.
4. Білоус П. В. Історія української літератури XI – XVIII ст. Київ: ВЦ «Академія», 2009. 424 с.
5. Білоус П. В. Українська література XI – XVIII ст.: Навч. посіб. для самостійної роботи студента. Київ: ВЦ «Академія», 2010. 360 с.
6. Бовсунівська Т. Історія української естетики першої половини XIX століття. Київ: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2001. 320 с.
7. Возняк М. Історія української літератури. Упоряд., передм. М. Гнатюка. 2-ге вид., випр. Львів: Світ, 2012. 872 с.
8. Галета О. Від Антології до Онтології: антологія як спосіб репрезентації української літератури кінця XIX – початку XXI століття: Монографія. Київ: Смолоскип, 2015. 640 с.
9. Грабович Г. До історії української літератури: Дослідження, есеї, полеміка. Київ: Критика, 2003. 632 с.
10. Гундорова Тамара. ПроЯвлення Слова. Дискурсія раннього українського модернізму. Постмодерна інтерпретація. Львів: Літопис, 1997. 300 с.
11. Єфремов С. Історія українського письменства. Київ: Центр навчальної літератури, 2020. 902 С.
12. Задорожна Л. Історія української літератури кінця XVIII – 60-х рр. XIX ст. Київ: Київський університет, 2008. 480 с.
13. Зборовська Н. Код української літератури. Проект психоісторії новітньої української літератури. Київ: Академвидав, 2006. 504 с.
14. Зборовська Н.В. Психоаналіз і літературознавство. Київ: Академвидав, 2003. 392 с.
15. Зеров М. Українське письменство XIX ст. Від Куліша до Винниченка (Нариси з українського новітнього письменства): статті. Дрогобич: Відродження, 2007. 566 с.
16. Історія української літератури XIX ст. У 3-х кн. Київ: Либідь, 1997.
17. Історія української літератури XIX століття (70-90 роки): У 2-х кн. За ред. О. Д. Гнідан. К.: Вища школа, 2002.
18. Історія української літератури : у 12 т. Т. 1–4, 7. К.: Наук. думка, 2013–2020.
19. Історія української літератури XIX століття: У 2 кн. За ред. акад. М. Г. Жулинського. К.: Либідь, 2005.
20. Ковалець Л. М. Історія української літератури першої половини XIX століття: конспект лекцій. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2011. 100 с.
21. Ковалів Ю. Історія української літератури кінця XIX – початку XXI ст. : підручник : У 10 т. Київ : ВЦ „Академія”, 2013 – 2021. – Т. 1 – 8.
22. Кузнецов Юрій. Імпресіонізм в українській прозі кінця XIX – початку XX ст.: Проблеми естетики і поетики. Київ: Зодіак-ЕКО, 1995. 304 с.
23. Марко В.П. Аналіз художнього твору. К.: Академвидав, 2013. 280 с.
24. Марочко В. Зачарований Десною. Історичний портрет Олександра Довженка. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. 285 с.
25. Моклиця М.В. Модернізм в українській літературі XX століття : Навчальний посібник. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2017. 392 с.
26. Моклиця М.В. Модернізм як структура: філософія, психологія, поетика. Луцьк: Руд.-вид. відд. Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2002. 391 с.
27. Моренець В. Національні шляхи поетичного модерну першої половини XX ст.: Україна і Польща. Київ : Основи, 2002. 327 с.
28. Наєнко М. Українське літературознавство. Школи. Напрями. Тенденції. Київ: ВЦ «Академія», 1997. 320 с.
29. Наєнко М.К. Історія українського літературознавства і критики. Київ: Академвидав, 2010. 520 с.
30. Обертас О. Український самвидав: Літературна критика та публіцистика (60-ті –

початок 70-х років): Монографія. К.: Смолоскип, 2010. 300 с.

31. Павличко С. Теорія літератури. К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. – 680 с.
32. Павлишин М. Постколоніальна критика і теорія. *Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ століття*. Львів: Літопис, 1996. С. 531 – 534.
33. Патетичний фрегат: Роман Юрія Яновського «Майстер корабля» як літературна містифікація. Упоряд. В. Панченко. Київ: Факт, 2002. 344 с.
34. Піхманець Р. Із покутської книги буття. Засади творчого мислення Василя Стефаника, Марка Черемшини і Леся Мартовича : Монографія. Київ : Темпора, 2012. 580 с.
35. Поліщук Я. Міфологічний горизонт українського модернізму. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2002. 392 с.
36. Тарнашинська Л. Українське шістдесятництво: Профілі на тлі покоління (Історико-літературний та поетикальний аспекти). Київ: Смолоскип, 2010 632 с.
37. Чижевський Д. Історія української літератури. Київ : ВЦ „Академія”, 2008. 568 с.
38. Чижевський Д. Українське літературне бароко. Київ: Обереги, 2003. 576 с.
39. Шевченківська енциклопедія: У 6 т. Т. 1 – Т. 6. Київ : НАН України, Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка, 2012 – 2015.
40. Шевчук В. Муза Роксоланська: Українська література ХVІ – ХVІІІ століть: У 2 кн. Книга перша: Ренесанс. Раннє бароко. Київ: Либідь, 2004. 400 с.; Книга друга: Розвинене бароко. Пізнє бароко. Київ : Либідь, 2005. 728 с.
41. Шкандрій М. В обіймах імперії: Російська і українська літератури новітньої доби. Київ: Факт, 2004. 496 с.
42. Шумило Н. Під знаком національної самобутності: Українська художня проза і літературна критика кінця ХІХ – поч. ХХ ст. Київ: Задруга, 2003. 354 с.

Додаткова.

1. Агеєва В. Поетеса зламу століть. Творчість Лесі Українки в постмодерній інтерпретації. Київ: Либідь, 2001. 264 с.
2. Агеєва В. Візерунок на камені. Микола Бажан. Життєпис (не)радянського поета. Львів: Видавництво Старого Лева, 2018. 496 с.
3. Агеєва В. Мистецтво рівноваги. Максим Рильський на тлі епохи. Київ: Книга, 2012. 392 с.
4. Брюховецький В. Ліна Костенко: Нарис творчості. Київ: Дніпро, 1990. 262 с.
5. Голомб Л. Із спостережень над українською поезією ХІХ-ХХ століть: зб. статей. – Ужгород: Гражда, 2005. 380 с.
6. Голубєва З. Іван Кочерга: Літ. портрет. Київ: Дніпро, 1981. 190 с.
7. Гончар О. Чим живемо: На шляхах до українського Відродження. Київ: Рад. письменник, 1991. 382 с.
8. Грабович Г. Тексти і маски. Київ: Критика, 2005. 312 с.
9. Грицак Ярослав. Нарис історії України. Формування модерної нації ХІХ – ХХ століття. Київ: YaKaBoo publishing, 2019. 654 с.
10. Гундорова Т. *Femina Melancholica*. Стаття і культура в гендерній утопії Ольги Кобилянської. Київ: Критика, 2002. 272 с.
11. Гундорова Т. Післячорнобильська бібліотека. Український літературний постмодерн. Київ: Критика, 2005. 263 с.
12. Гундорова Т. Транзитна культура. Симптоми постколоніальної травми. Київ : Грані-Т, 2013. 548 с.
13. Гундорова Т. Франко не Каменяр. Франко і Каменяр. Київ: Критика, 2006. 352 с.
14. Денисюк І. Новаторство Франка-прозаїка. *Іван Франко: дух, наука, думка, воля: мат-ли Міжнар. наук. конгресу, присвяченого 150-річчю І. Франка*. Львів: ВЦ ЛНУ ім. Івана Франка, 2008. Т. 1. С. 138 – 152.
15. Дзюба І. З криниці літ: У 3 томах. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2006.
16. Єременко О. Літературний образ у силовому полі синкретизму (на матеріалі

- української прози другої половини XIX – початку XX ст.). Київ: Євшан-зілля, 2008. 320 с.
17. Забужко О. Notre Dame d'Ukraine: Українка в конфлікті міфологій. Київ: Факт, 2007. 640 с.
 18. Ільницький М. Дмитро Павличко: Нарис творчості. Київ: Дніпро, 1985. 189 с.
 19. Ільницький М. Іван Драч: Літературно-критичний нарис. Київ: Рад. письменник, 1986. 221 с.
 20. Ільницький М. На перехрестях віку: У 3 кн. Київ: ВД «Києво-Могилянська академія», 2008. Т. 1-3.
 21. Ільницький М. Читаючи, перечитуючи... Літературознавчі статті, портрети, роздуми. Тернопіль: Богдан, 2019. 320 с.
 22. Ковалець Л. Юрій Федькович. Історія розвитку творчої індивідуальності письменника. Київ: Академія, 2011. 440 с.
 23. Коцюбинська Михайлина. Мої обрії: В 2 томах. Київ: Дух і літера, 2004.
 24. Никоненко П. Буковинський жайвір. Видання друге з доповненнями і змінами. Чернівці-Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2016. 238 с.
 25. Павличко С. Націоналізм. Сексуальність. Орієнталізм. Складний світ Агатангела Кримського. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2001. 400 с.
 26. Павличко С. Чи потрібна українському літературознавству феміністична школа? Павличко С. *Фемінізм*. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. С. 19- 27.
 27. Павлишин М. Ольга Кобилянська: Прочитання. Харків: Акта, 2008. 357 с.
 28. Павлишин М. Козаки в Ямайці: постколоніальні риси в сучасній українській культурі. Павлишин М. *Канон та іконостас*. К.: Час, 1997. С. 223-236.
 29. Погрібний А. Літературні явища і з'яви. Київ: Майстерня книги: Оранта, 2009. 688 с.
 30. Поліщук В. Повісті Михайла Старицького: Монографічне дослідження. Черкаси: Брама, 2003. 155 с.
 31. Поліщук Я. І ката, і героя він любив... Михайло Коцюбинський: Літературний портрет. Київ: ВЦ «Академія», 2010. 302 с.
 32. Поліщук Я. Література як геокультурний проект: Монографія. Київ: Академвидав, 2008. 302 с.
 33. Рудницький М. Від Мирного до Хвильового. Між ідеєю і формою. Що таке „Молода Муза”? Дрогобич: Відродження, 2009. 502 с.
 34. Ткачук М. Наративні моделі українського письменства. Тернопіль: ТНПУ Медобори, 2007. 464 с.
 35. Чопик Р. Ессе Номо: Добра звістка від Івана Франка. Львів: Львівське відділення Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України, 2001. 232 с.
 36. Яковенко С. Романтики, естети, ніцшеанці: Українська та польська літературна критика раннього модернізму. Київ: Критика, 2006. 295 с.

8. ЛІТЕРАТУРА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Програму складено з урахуванням досягнень вітчизняного та зарубіжного літературознавства у вивченні літератур країн Західної Європи, Америки, Австралії, також на основі лекційних курсів з історії зарубіжних літератур, які викладаються на філологічних факультетах вишів.

Антична література.

Термін і поняття «античної літератури», її географічні, історичні і хронологічні межі. Антична література як джерело сюжетів і образів, скарбниця соціального і морального досвіду, «вічних» проблем людського існування, людської поведінки. Переосмислення античних сюжетів у XX–XXI ст. Основні етапи розвитку античної культури як відбиття тих змін, що відбувалися в античному суспільстві. Пам'ятки античної літератури, ступінь їх збереження. Походження театру та драми в Греції. Творчість Есхіла, Софокла, Еврипіда. Творчість Аристофана. Література елліністичного періоду. Історичне значення римської літератури. Її місце в літературному процесі античного світу. Становлення і розквіт римської рабовласницької республіки, її аристократичний характер. Причини пізнього виникнення літератури. Римський театр. Творчість Вергілія, Горація, Овідія, Сенеки.

Література Середніх віків та епохи Відродження.

Середньовічна культура та література. Термін «Середні віки», час, причини його появи, використання його в історії. Основні риси середньовічної культури. Культурно-історичне значення середньовіччя. Періодизація середньовічної літератури. Клерикальна література, її основні жанри: життя святих, легенди, видіння, гімни, псалми. Література латинською мовою. Кельтський епос. Германський героїчний епос. Давньоскандинавська література. Французький героїчний епос. Іспанський героїчний епос. Німецький героїчний епос. Поява та еволюція лицарства. Куртуазна провансальська поезія. Лицарський роман. Міська і народна література. Середньовічна драма. Доба Відродження та її характерні риси. Суть понять «гуманізм» і «Відродження». Гуманістичний ідеал людини. Реформація, її мета, лідери в країнах Західної Європи. Ренесансний реалізм і його особливості. Доба Відродження в Італії. Творчість Данте, Петрарки, Боккаччо. Література високого Відродження. Література пізнього Відродження. Відродження в європейських країнах. Творчість Рабле, Сервантеса, Лопе де Веги, Чосера, Марло, Шекспіра.

Література XVII–XVIII ст.

XVII століття як особлива історична та культурна епоха. Криза ренесансного реалізму та культури Відродження і пошуки нового синтезу. Поступ філософсько-наукової думки та його вплив на літературу. Літературний процес XVII ст., його складність і розмаїтість, своєрідність в різних національних літературах. Класицизм як напрям і художня система. Раціоналістичний характер його естетики. Бароко в літературі й мистецтві XVII ст. Реалістичні тенденції в літературі XVII ст. Основні представники (Кальдерон, Корнель, Расін, Мольєр, Мільтон, Гріммельсгаузен). Національні особливості розвитку Просвітництва в різних країнах. Естетика Просвітництва та його основні принципи. Основні літературні напрями: просвітницький класицизм, просвітницький реалізм та сентименталізм. Рококо та його прояви в літературі Просвітництва. Соціально-політичні та ідейні причини зародження напрямку преромантизму в останню третину XVIII ст. Трансформація традиційних жанрів (трагедії, комедії та ін.) і поява нових жанрових утворень (філософська повість, епістолярний роман, роман-виховання, авантюрно-пригодницький роман, мандрівні нотатки, щоденники тощо). Основні представники (Дефо, Свіфт, Річардсон, Стерн, Вольтер, Дідро, Руссо, Шиллер, Гете).

Література XIX ст.

XIX ст. як культурна епоха. Історико-літературний процес XIX ст.: періодизація, ключові проблеми. Хронологічні границі епохи. Тенденції соціального і наукового розвитку. Промислова, науково-технічна і соціальні революції. Основні суспільно-політичні рухи і напрями. Філософські і художні течії. Основні напрями літератури XIX ст. – романтизм і реалізм та їх

тимчасове співвідношення. Загальна періодизація. 1793–1815 – епоха раннього романтизму. Культурні та літературні джерела романтичної революції, зв'язок романтизму з культурою Просвітництва. Основні принципи естетики романтизму, провідні категорії. 1815–1830 – пізній романтизм. Відкриття романтиків. Жанрова система літератури романтизму. 1830–1848 – зародження реалізму XIX ст. Філософська основа реалізму. Естетика. Генетичний зв'язок з романтизмом. 1848–1871 – утвердження реалістично-натуралістичного письма. Основні представники (А. і В. Шлегелі, Новалис, А. фон Арнім, Б. і К. Brentано, Г. фон Кляйст, Е. Т. А. Гофман, Г. Гайне, В. Блейк, Дж. Г. Байрон, П. Б. Шеллі, В. Скотт, Ч. Діккенс, В. Теккерей, Р. де Шатобріан. Ж. де Сталь, В. Гюго, А. де Мюссе, Жорж Санд, Стендаль, О. де Бальзак, П. Меріме, Ф. Купер, Е. А. По, В. Вітмен, Н. Готорн. Г. Мелвілл, Г. Флобер, Е. Золя, Е. і Ж. де Гонкури, Г. де Мопассан, Т. Гарді, Г. Джеймс, Марк Твен, Т. Фонтане).

Література кінця XIX – початку XX ст.

Декаданс як історико-літературне та культурологічне явище рубежу XIX–XX ст. Роль епохи декадансу в процесі зміни класичної естетики творчості на неокласичну. Доля художніх стилів та поетик епохи декадансу в культурі XX ст. Співвідношення провідних літературних напрямків кінця XIX – початку XX ст. Натуралізм: метод, поетика, ідеологія. Натуралізм та «нова драма». Головні літературні форми імпресіоністичного жанрового мислення. Поняття «символ» та його значення в літературі кінця XIX ст. Становлення нової естетики реалізму кінця XIX – початку XX ст. Місце письменницької критики і літературних маніфестів у культурі кінця XIX – початку XX ст.

Література XX ст.

Нові риси зарубіжної літератури 1910–1930 рр. Нові риси зарубіжної літератури після 1945 р. Дискусійні проблеми вивчення зарубіжної літератури XX ст. Модернізм та різні його школи в зарубіжній літературі XX ст. Постмодернізм: проблема датування, характерні особливості, співвідношення з класичними напрямками і модернізмом, дискусія навколо нього. Реформа поезії в зарубіжній літературі 1900–1930 рр. Реформа театру та драми у Європі XX ст. (напрямок експериментів, інтелектуалізація театру, театр і сюрреалізм, «епічний театр», «антидрама», головні імена і твори).

Розвиток філософського роману-притчі в зарубіжній літературі після 1945 р. Роман «потoku свідомості» у світовій літературі XX ст.: полеміка літературознавців щодо нього. Ідейні орієнтири та художні контури, основні риси; художнє значення. Шляхи розвитку роману-епопеї, жанру «фантазії», утопії та антиутопії в зарубіжній літературі XX ст. Проблема мови сучасної культури і літературознавчого дослідження наприкінці XX – початку XXI ст.

ПИТАННЯ

1. Поняття «античної літератури», її історичне значення. Періодизація грецької літератури.
2. Історична та міфологічна основа, композиція, проблематика поеми Гомера «Одіссея». Образи богів в поемі Гомера «Одіссея». Образ Одиссея – людини нової доби.
3. Байки Езопа, езопівська мова. Доля езопівської байки на Заході та в Україні.
4. Періодизація творчості Есхіла. Трагедія Есхіла «Перси», «Семеро проти Фів», трилогія «Орестея». Історична основа, політична, філософська, релігійно-моральна концепція вказаних творів.
5. Проблема зіткнення волі людини та долі в трагедіях Софокла «Цар Едіп» і «Антигона».
6. Проблема кризи сім'ї як основи держави в трагедії Еврипіда «Медея». Кризові проблеми доби в трагедіях Еврипіда «Іпполіт» та «Іфігенія в Авліді».
7. Проблематика комедій Аристофана «Ахарняни», «Вершники» та «Хмари». Особливості стародавньої аттичної комедії.
8. Драма Менандра «Відлюдник» як комедія характерів. Особливості нової аттичної комедії.
9. Періодизація римської літератури, її історична роль та особливості.
10. Творчість Плавта. Тема розтлінного впливу золота в комедії «Скарб».
11. «Золотий вік» римської літератури. Політика і релігійно-моральні реформи Октавіана

Августа. Літературі гуртки.

12. Поетична творчість Горація («Послання»). Значення послання «Мистецтво поезії».
13. Поема Овідія «Метаморфози», її джерела, зміст, особливості, значення.
14. Періодизація середньовічної літератури. Термін «Середні віки». Основні риси, значення середньовічної культури.
15. Особливості французького епосу. Історична основа, тема, ідея, конфлікт «Пісні про Роланда».
16. Іспанський героїчний епос. Історична основа, тенденції, особливості «Пісні про Сіда». Сід як герой Реконкісти.
17. Європейський лицарський роман. Джерела, соціально-історичні завдання, особливості, класифікація.
18. Жанри середньовічної драми. Роль містерії у розвитку театру. Фарс як провідний народний жанр.
19. Доба Відродження та її характерні риси. Сутність понять «гуманізм» і «Відродження». Реформація. Особливості ренесансного реалізму.
20. Особливості та періодизація французького Ренесансу. Гурток Маргарити Наваррської і його місце у французькій літературі раннього Відродження.
21. Новаторський характер збірки новел Чосера «Кентерберійські оповідання».
22. Шекспір та «Шекспірівське питання». Поетичне новаторство сонетів Шекспіра.
23. Культурно-історична специфіка літературного процесу XVII ст. Протистояння філософської та естетичної програми бароко та класицизму.
24. Історико-літературне значення трактату Н. Буало «Поетичне мистецтво».
25. Ідейне та художнє новаторство драматургії П'єра Корнеля. Основні класицистичні конфлікти в трагедіях «Сід», «Горацій».
26. Етична та моральна проблематика творів Ж. Расіна (трагедії «Федра» й «Андромаха»).
27. Антифеодальні, матеріалістичні та антирелігійні тенденції в творах Мольєра. Новаторський сенс п'єс «Дон Жуан», «Тартюф», «Скупий», «Мізантроп», «Міщанин-шляхтич».
28. Поема Дж. Мільтона «Втрачений рай» як зразок англійського релігійно-філософського епосу XVII ст.
29. Література французького Просвітництва, його соціально-політична та естетична спрямованість, основні етапи розвитку.
30. Ідейний зміст та естетична своєрідність творів Вольтера «Кандід» та «Простодушний».
31. Новаторство і суперечності світогляду Дідро. Викривальний характер творів «Черниця» та «Небіж Рамо».
32. Проблема «русоїзму» та ідея «природної людини» в естетиці Ж.-Ж. Руссо. Новаторський сенс роману «Юлія, або Нова Елоїза».
33. Основні літературні напрями німецької просвітницької літератури, жанрова своєрідність, представники. Література періоду «Бурі й натиску».
34. Внесок Г. Лессінга в розвиток нової просвітницької літератури другої половини XVIII ст. (естетичні концепти «Лаокоона» та «Гамбурзької драматургії»).
35. Життєвий та творчий шлях Ф. Шиллера. Ідейна спрямованість і художні особливості штирмерської драми Шиллера «Розбійники» (образ Карла Моора).
36. Вплив Великої французької революції на становлення європейського романтизму. Формування романтичного світогляду, його естетичні парадигми, національні варіанти.
37. Німецький романтизм. Особливості становлення і розвитку. Класична теоретична база романтизму.
38. Новаторство жанрових пошуків Дж. Г. Байрона.
39. В. Скотт – засновник жанру історичного роману в європейській літературі.
40. Своєрідність французького романтизму. Передмова В. Гюго до драми «Кромвель» як маніфест романтизму. Проблематика романів В. Гюго «Собор Паризької Богоматері» та «Знедолені».
41. Своєрідність американського романтизму. Творчість Ф. Купера.

42. Поезія та новелістика Е. По, основні мотиви та новаторство.
43. Польський романтизм, особливості його зародження та розвитку. Своєрідність творчої практики А. Міцкевича.
44. Класичний реалізм. Історичні, соціальні, світоглядні характеристики.
45. Особливості розвитку французького реалізму. Творчість Стендаля.
46. Місце О. де Бальзака в розвитку французького реалістичної прози («Людська комедія»).
47. Особливості розвитку реалізму в Англії. Творчість Ч. Діккенса.
48. Натуралізм як метод та літературний напрям. Риси натуралізму у творчості Е. Золя. Поняття «експериментального роману».
49. Апологія буття в романі Мопассана «Життя».
50. Особливості «бодлерівського символізму».
51. Принципи символізму як літературного напрямку. Лірика П. Верлена та А. Рембо.
52. Загальна характеристика європейської «нової драми». Вплив Ібсена на розвиток світової драматургії.
53. Дитячий погляд на дорослий світ в романі Марка Твена «Пригоди Тома Соєра».
54. Загальна характеристика творчості О. Вайлда. Естетика неоромантизму (на прикладі казок та роману «Портрет Доріана Грея»).
55. Драматургія Г. Гауптмана. Натуралізм, соціально-психологічні мотиви, поетика символізму у його творах.
56. Проблематика роману Т. Манна «Будденброки». Автобіографічність твору. Характеристика системи персонажів.
57. Критика англійського суспільства у творах Б. Шоу (на прикладі п'єс «Професія місіс Воррен», «Пігмаліон», «Дім, де розбиваються серця»).
58. Модернізм як течія та стильовий напрям європейської літератури.
59. Особливості символістської поетики п'єс М. Метерлінка (на прикладі «Сліпі», «Непрохана», «Блакитний птах»).
60. Новизна психологічного аналізу в романістиці Кнута Гамсуна («Голод»). Сугестивний ліризм його прози («Пан», «Вікторія»).
61. Критичний реалізм у США. Т. Драйзер як автор романів про американську дійсність та «американську мрію».
62. Дж. Джойс як модерніст-експериментатор і новатор. Особливості композиції та стилю роману «Улісс».
63. Автобіографічність творів Ф. Кафки (на прикладі повісті «Перевтілення», романів «Процес» і «Замок»).
64. Художня новизна «суб'єктивної епопеї» М. Пруста «У пошуках утраченого часу».
65. Роман Е. М. Ремарка „На Західному фронті без змін» як апологія «втраченого покоління».
66. Специфіка роману Р. Олдінгтона «Смерть героя». Образ Джорджа Вінтерборна як типового представника «втраченого покоління».
67. Тематичний спектр творчої спадщини Е. Гемінгвея. Особливості техніки письма автора, відомої як «стиль айсберга» (theory of iceberg).
68. Образ боротьби і єдності протилежностей в романі Г. Гессе «Степовий вовк». «Гра в бісер» як альтернатива «фейлетонній епосі».
69. Роман Ж. П. Сартра «Нудота» як «біблія екзистенціалізму».
70. Творчість Г. Белля в контексті «літератури руїн» (роман «Очима клоуна»).
71. Притчевість прози В. Голдінга (романи «Володар мух» і «Шпиль»).
72. Характеристика теорії епічного театру та її втілення в драматургії Б. Брехта («Матінка Кураж та її діти», «Життя Галілео Галілея»).
73. Загальна характеристика філософії та поетики драми абсурду.
74. Теорія «нового роману». Принцип «роману в романі» у «Золотих плодах» Наталі Саррот.

75. Художнє новаторство роману М. Бютора «Переміна».
76. Нонконформістський пафос роману Дж. Д. Селінджера «Ловець у житі».
77. Роман К. Кізі «Над зозулиним гніздом» як маніфест «бунтівного покоління» у США. Соціальний та символічний зміст роману.
78. «Магічний реалізм» у латиноамериканській літературі. Роман Г. Гарсія Маркеса «Сто років самотності» як міфологізована історія Нового Світу.
79. Наскрізні «культурні метафори» у новелістиці Х. Л. Борхеса.
80. Постмодерний «образ світу» і постмодерністська теорія літератури.
81. «Хозарський словник» М. Павича як зразковий постмодерністський текст. Принцип інтерактивності у творчості Павича.
82. Деконструкція вікторіанського роману в «Жінці французького лейтенанта» Дж. Фаулза.
83. Специфіка та естетичний сенс роману П. Зюскінда «Парфумер» («Аромат»).
84. Постструктуралістська концепція світу як тексту та її модифікація в романі К. Рансмайра «Останній світ».

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна.

1. Бредбері М. Британський роман Нового часу. Київ : MSBrand Corporation, 2011. 480 с.
2. Вишницька Ю., Тверітінова Т. Історія зарубіжної літератури межі XIX–XX століть : навч.-метод. посіб. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. 191 с.
3. Давиденко Г., Акуленко В. Історія зарубіжної літератури Середніх віків та доби Відродження. Київ : ЦУЛ, 2007. 248 с.
4. Давиденко Г., Стрельчук Г., Гринчак Н. Історія зарубіжної літератури XX століття : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2011. 488 с.
5. Давиденко Г., Чайка О. Історія зарубіжної літератури XIX – початку XX століття : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2009. 400 с.
6. Денисова Т. Історія американської літератури XX століття. Київ : Видавничий дім «Кієво-Могилянська академія», 2012. 488 с.
7. Елліністична поезія. Антологія / Передм., упоряд., комент., приміт. І. Мегели. Київ : Видавець Вадим Карпенко, 2007. 380 с.
8. Зарубіжні письменники: енциклопедичний довідник : у 2 т. Т. 1 (А–К). Тернопіль : Богдан, 2005. 823 с.
9. Зарубіжні письменники: енциклопедичний довідник : у 2 т. Т. 2 (Л–Я). Тернопіль : Богдан, 2006. 863 с.
10. Історія зарубіжної літератури XX століття : навч. метод. посіб. : у 2 ч. Ч. 2: Історія зарубіжної літератури II половини XX століття / Авт.-упоряд. Г. Шовкопляс. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. 151 с.
11. Історія зарубіжної літератури межі XIX–XX століть : навч.-метод. посіб. / авт.-упоряд. Ю. Вишницька, Т. Тверітінова. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2011. 111 с.
12. Історія зарубіжної літератури XX ст. : навч. посіб / за ред. В. Кузьменка. Київ : Академія, 2012. 432 с.
13. Козлик І. Світова література доби Середньовіччя та епохи Відродження : навч. посіб. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2011. 344 с.
14. Кузьменко В., Гарачковська О. та ін. Історія зарубіжної літератури XX ст. Київ : Видавничий дім «Академія», 2010. 496 с.
15. Кун М. А. Легенди і міфи Давньої Греції. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 448 с.
16. Література західноєвропейського Середньовіччя : навч. носіб. / під ред. Н. Висоцької. Вінниця : Нова книга, 2004. 464 с.
17. Літературний тріумвірат «золотої доби» римської культури : навч. посібник / Упор. П. Шулик. Кам'янець-Подільський, 2016. 184 с.
18. Мислителі німецького Романтизму / Упоряд. Л. Рудницький та О. Фешовець. Івано-

Франківськ : Лілея-НВ, 2003. 588 с.

19. Наливайко Д., Шахова К. Зарубіжна література XIX сторіччя. Доба романтизму : підручник. Тернопіль : Навчальна книга «Богдан», 2001. 416 с.

20. Нестелеєв М. Лабіринти американського постмодернізму. Київ : Темпора, 2019. 326 с.

21. Ніколенко О. Бароко, класицизм, просвітництво. Література XVII–XVIII століття. Харків : Веста: Ранок, 2003. 224 с.

22. Павличко С. Зарубіжна література. Дослідження та критичні статті. Київ : Основи, 2001. 559 с.

23. Пашенко В., Пашенко Н. Антична література. Київ : Либідь, 2001. 718 с.

24. Помазан І. Історія зарубіжної літератури XX століття. Харків : Вид-во НУА, 2016. 264 с.

25. Пригодій С., Горенко О. Американський романтизм. Полікритика : навч. посібник. Київ : Либідь, 2006. 440 с.

26. Содомора А. Жива античність. Львів, 2009. 184 с.

27. Султанов Ю. І. У світі античної літератури. Харків: Веста: Ранок, 2002. 112 с.

28. Удовиченко Л. Енциклопедія-довідник зі світової літератури. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2012. 144 с.

29. Шалагінов Б. Зарубіжна література від античності до початку XIX століття. Київ : Академія, 2007. 360 с.

30. Шалагінов Б. Класики і романтики: штудії з історії німецької літератури XVII–XVIII століть. Київ : Вид. дім. «Києво-Могилянська академія», 2013. 440 с.

Додаткова.

1. Блум Г. Західний канон: книги на тлі епох. Київ : Факт, 2007. 720 с.

2. Болабольченко А. Еріх Марія Ремарк і його час. Київ : Щек, 2014. 235 с.

3. Болабольченко А. Кнут Гамсун: нарис життя та творчості. Київ : Щек, 2012. 142 с.

4. Бондарук Л. Символ у багаторівневій структурі тексту: Марсель Пруст, Моріс Метерлінк. Луцьк : Твердиня, 2015. 336 с.

5. Волошук Є. Чарівна флейта Модерну. Духовно-естетичні тенденції німецькомовної модерністської літератури XX ст. у ліриці Р.-М. Рільке, прозі Т. Манна, драматургії М. Фріша. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2008. 528 с.

6. Галуцьких І. Тілесність у художній прозі англійського модернізму і постмодернізму (когнітивно-семіотичні студії). Запоріжжя : Кругозір, 2016. 627 с.

7. Гольтер І. Роман Дж. Д. Селінджера «Над прірвою у житті» як літературний і культурний феномен. Дніпродзержинськ : ДДТУ, 2016. 256 с.

8. Дірборн М. Гемінгвей. Київ : Наш формат, 2018. 640 с.

9. Експресіонізм: збірник наукових праць / упоряд. Т. Гаврилів. Львів : Класика, 2004. 175 с.

10. Кулинич Н. Космо- й антропоцентризм в абсурдистській літературі XX століття (за драматургією Семюеля Беккета). Харків : Іванченко І. С., 2014. 200 с.

11. Макар І. Лонг і його роман «Дафніс і Хлоя». Чернівці : Чернівецький нац. університет, 2010. 424 с.

12. Мітроусова Т. Наративні стратегії Джеймса Джойса: проблеми. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2012. 191 с.

13. Модерністська проза: матеріали до вивчення. Ч. 1: Джеймс Джойс : навч.-метод. посіб. / упоряд.: О. Кеба, П. Шулик. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2013. 103 с.

14. Модерністська проза: матеріали до вивчення. Ч. 2: Франц Кафка : навч.-метод. посіб. / упоряд.: О. Кеба, П. Шулик, Д. Кеба. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2014. 188 с.

15. Овчаренко Н. Канадський літературний канон на зламі століть. Київ : МАУП, 2006. 312 с.

16. Рихло П. Поетика діалогу. Творчість Пауля Целана як інтертекст. Київ : Дух і літера, 2021. 424 с.

17. Романова О. «Mara Mundi: нариси про історію французької літератури мандрів». Черкаси : Брама, 2017. 160 с.

18. Семелюк Р. Дж. Джойс і А. П. Чехов на зламі століть: художні пошуки у малому жанрі. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2014. 175 с.

19. Семків Р. Як писали класики. Київ: Rabulum, 2016. 240 с.
20. Семків Р. Як читати класиків. Київ: Rabulum, 2018. 288 с.
21. Сенчук І. Ірландський модернізм кінця ХІХ – першої половини ХХ століть: Вільям Батлер Єйтс і Джеймс Джойс : навч. посіб. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2011. 415 с.
22. Тадьє Ж.-І. Марсель Пруст: біографія. Київ : Юніверс, 2011. 614 с.
23. Ткаченко С. Невідомий Артур Рембо. Київ : Парламент. вид-во, 2019. 462 с.
24. Фостер Тома К. Читай як професор. Жвавий і захопливий посібник з читання між рядками. Київ : Темпора, 2021. 344 с.
25. Чертенко О. Життя у фрагменті: проза Макса Фріша між ентузіазмом та сумнівом. Київ : Наукова думка, 2012. 211 с.
26. Чистяк Д. Міфопоетична картина світу в бельгійському символізмі: на матеріалі ран. драматургії М. Метерлінка. Київ : Радуга, 2016. 271 с.
27. Шаповал О. Художня філософія Вільяма Голдінга: еволюція жанрових моделей. Кам'янець-Подільський : Рута, 2017. 202 с.

9. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВСТУПНОГО ІСПИТУ.

Іспит має на меті визначення готовності вступників до аспірантури до здійснення науково-дослідницької діяльності зі спеціальності 0350«Філологія». У межах цього екзамену перевіряється і оцінюється практична та науково-теоретична підготовка вступників, а саме: обізнаність з науковими дослідженнями з теорії мови та літератури, уміння критично аналізувати наявні теорії і течії. Вступники повинні володіти комунікативними вміннями й навичками, теоретичними аспектами літературознавства та лінгвістики, необхідними в майбутній професійній діяльності і повинні продемонструвати: вільне володіння предметом дослідження та його теоретичною базою; знання актуальних проблем теорії мови і літератури, а також актуальних підходів до аналізу мовних та літературних явищ; уміння визначати відповідні мовні та літературні явища, здійснювати їх систематизацію та інтерпретацію, виходячи із загальних закономірностей розвитку мови та літератури; комунікативну компетенцію, тобто володіння способами формулювання думок відповідною мовою, способами реалізації мовної норми в різних видах мовленнєвої діяльності.

Вступний іспит до аспірантури складається з п'яти питань. Перше питання оцінюється в 30 балів, друге – 30 балів, третє – 20 балів, четверте – 10 балів, п'яте – 10 балів, що становить 100 балів, до яких додається 100 балів (100 + 100).

10. СТРУКТУРА ОЦІНКИ І ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ ВСТУПНИКІВ

Критерії оцінювання відповіді на ПЕРШЕ ПИТАННЯ

24–30 балів – здобувач ґрунтовно висвітлює питання фахової спеціалізації, аргументуючи їх покликаннями на спеціальну літературу; виявляє поглиблене розуміння особливостей співвідношення мови/літератури й людини та антропоцентричні засади філологічної науки; вільно оперує фактологічною джерельною базою, володіють відповідною науковою термінологією; ґрунтовно відповідає на додаткові питання;

17–23 бали – здобувач ґрунтовно висвітлює питання фахової спеціалізації з покликаннями на спеціальну літературу; обізнаний з працями вітчизняних та зарубіжних дослідників; частково володіє відповідною науковою термінологією; знає парадигми наукових досліджень;

10–16 балів – здобувач не повністю розкрив зміст питань фахової спеціалізації; показав фрагментарну обізнаність з науковою літературою, поверхнево обізнаний з науковою термінологією;

1–9 балів – здобувач не відповідав на питання фахової спеціалізації; погано орієнтується в науковій термінології; не обізнаний з науковими парадигмами сучасних наукових досліджень.

Критерії оцінювання відповіді на ДРУГЕ ПИТАННЯ

24–30 балів – здобувач ґрунтовно висвітлює питання фахової спеціалізації, аргументуючи їх покликаннями на спеціальну літературу; виявляє поглиблене розуміння особливостей співвідношення мови/літератури й людини та антропоцентричні засади філологічної науки; вільно оперує фактологічною джерельною базою, володіє відповідною науковою термінологією; ґрунтовно відповідає на додаткові питання;

17–23 бали – здобувач ґрунтовно висвітлює питання фахової спеціалізації з покликаннями на спеціальну літературу; обізнаний з працями вітчизняних та зарубіжних дослідників; частково володіє відповідною науковою термінологією; знає парадигми наукових досліджень.

10–16 балів – здобувач не повністю розкрив зміст питань фахової спеціалізації; показав фрагментарну обізнаність з науковою літературою, поверхнево обізнаний з науковою термінологією.

1–9 балів – здобувач не відповідав на питання фахової спеціалізації; погано орієнтується в науковій термінології; не обізнаний з науковими парадигмами сучасних наукових досліджень.

Критерії оцінювання відповіді ТРЕТЄ ПИТАННЯ

16–20 балів – здобувач ґрунтовно висвітлює питання фахової спеціалізації, аргументуючи їх покликаннями на спеціальну літературу; виявляє поглиблене розуміння особливостей співвідношення мови/літератури й людини; вільно оперує фактологічною джерельною базою, володіє відповідною науковою термінологією; ґрунтовно відповідає на додаткові питання

11–15 балів – здобувач ґрунтовно висвітлює питання фахової спеціалізації з покликаннями на спеціальну літературу; обізнаний з працями вітчизняних та зарубіжних дослідників; частково володіє відповідною науковою термінологією.

6–10 балів – здобувач не повністю розкрив зміст питань фахової спеціалізації, поверхнево обізнаний з науковою термінологією.

1–5 балів – здобувач не відповідав на питання фахової спеціалізації; погано орієнтується в науковій термінології.

Критерії оцінювання відповіді на ЧЕТВЕРТЕ ПИТАННЯ

8–10 балів здобувач пропонує якісну презентацію дослідницької пропозиції – наукового тексту, підготовленого для вступу до аспірантури, в якому обґрунтована тематика майбутнього дисертаційного дослідження, його актуальність, стан розробки у вітчизняній та зарубіжній науці, можливі шляхи розв’язання поставлених завдань.

5–7 балів – здобувач демонструє презентацію дослідницької пропозиції – наукового тексту, підготовленого для вступу до аспірантури, в якому обґрунтовані тематика майбутнього дисертаційного дослідження, його актуальність, стан розробки у вітчизняній та зарубіжній науці..

2–4 бали – здобувач запропонував не достатньо якісну презентацію дослідницької пропозиції – наукового тексту, підготовленого для вступу до аспірантури, в якому обґрунтована тематика майбутнього дисертаційного дослідження, проте відсутні актуальність, стан розробки науці.

1–2 бали – здобувач не підготував презентацію дослідницької пропозиції – наукового тексту;

Критерії оцінювання відповіді на П’ЯТЕ ПИТАННЯ

8–10 балів – здобувач засвідчує наукову ерудицію у межах свого дисертаційного дослідження; •показує уміння інтерпретувати мовні та літературні явища.

5–7 балів – здобувач демонструє добрі знання фактичного матеріалу дисертаційного дослідження.

2–4 бали – здобувач поверхнево демонструє знання фактичного матеріалу дисертаційного дослідження.

1–2 бали – здобувач не володіє знаннями фактичного матеріалу дисертаційного дослідження.

Критерії оцінювання при виставленні оцінки за іспит

При виставленні оцінки за іспит ураховується змістовність, ґрунтовність усіх відповідей вступника на питання екзаменаційного білета, його/її орієнтування в науковій літературі за проблематикою питань.

Знання здобувачів оцінюються згідно з такими критеріями:

Високий рівень знань відповідає сумі балів **175–200** від максимальної кількості можливих. При цьому здобувачі:

- ґрунтовно висвітлили три питання фахової спеціалізації, аргументуючи їх покликаннями на спеціальну літературу;

- виявили поглиблене розуміння особливостей співвідношення мови/літератури й людини та антропоцентричні засади філологічної науки;

- вільно оперують фактологічною джерельною базою, володіють відповідною науковою термінологією;

- запропонували якісну презентацію дослідницької пропозиції – наукового тексту, підготовленого для вступу до аспірантури, в якому обґрунтована тематика майбутнього дисертаційного дослідження, його актуальність, стан розробки у вітчизняній та зарубіжній науці, можливі шляхи розв’язання поставлених завдань;

- засвідчили наукову ерудицію;
- показали уміння інтерпретувати мовні та літературні явища.

Достатній рівень знань відповідає загальній сумі балів *150–174* від максимальної кількості можливих. При цьому здобувачі:

- ґрунтовно висвітлили два питання фахової спеціалізації з покликаннями на спеціальну літературу;
- обізнані з працями вітчизняних та зарубіжних дослідників;
- продемонстрували презентацію дослідницької пропозиції – наукового тексту, підготовленого для вступу до аспірантури, в якому обґрунтовані тематика майбутнього дисертаційного дослідження, його актуальність, стан розробки у вітчизняній та зарубіжній науці;

- продемонстрували знання фактичного матеріалу наукового дослідження;
- частково володіють відповідною науковою термінологією;
- знають парадигми наукових досліджень.

Недостатній рівень знань відповідає загальній сумі балів *125–149* від максимальної кількості можливих. При цьому здобувачі:

- не повністю розкрили зміст питань фахової спеціалізації;
- показали фрагментарну обізнаність з науковою літературою;
- запропонували не достатньо якісну презентацію дослідницької пропозиції – наукового тексту, підготовленого для вступу до аспірантури, в якому обґрунтована тематика майбутнього дисертаційного дослідження, проте відсутні актуальність, стан розробки науці;

- поверхнево обізнані з науковою літературою.

Низький рівень знань відповідає загальній сумі балів *100–124* від максимальної кількості можливих. При цьому здобувачі:

- не відповідали на питання фахової спеціалізації;
- не підготували презентацію дослідницької пропозиції – наукового тексту;
- погано орієнтуються в науковій термінології;
- не обізнані з науковими парадигмами сучасних наукових досліджень.

ДОДАТОК 1. ДО СТИЛІСТИЧНОГО АНАЛІЗУ Й ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ.

Аналіз та інтерпретація уривку художнього тексту передбачають: короткий огляд біографії та творчої діяльності автора запропонованого тексту; розкриття особливостей індивідуального авторського стилю; визначення жанрових ознак твору, його місця в літературній спадщині автора, а також у контексті літератури конкретної країни чи світової літератури.

Короткий виклад змісту запропонованого уривку з визначенням місця й часу дії, її безпосередніх учасників та перебігу основних подій.

Огляд композиційних особливостей тексту: його будова, форма презентації, оповідна перспектива.

Характеристика стилістичної тональності тексту та ставлення автора/ оповідача до зображуваного.

Комплексний лінгвістичний аналіз уривку із визначенням ролі й місця мовних (граматичних, лексичних, словотвірних, тропеїчних) засобів у побудові смислової перспективи тексту з опорою на найбільш значущі лінгвостилістичні (фонетичні, графічні, морфологічні, лексичні, синтаксичні, семасіологічні) виражальні засоби та стилістичні прийоми в аспекті їх ролі у створенні домінантних стилістичних ефектів. При цьому передбачено вміння здобувача аналізувати текст як єдине художнє ціле з орієнтацією до зіставлення та взаємодії мовних засобів художнього зображення, які використано автором.

Визначення головної ідеї проаналізованого тексту, реконструювання його смислової структури на основі виявлення особливостей взаємозв'язку форми та змісту, висловлення власної думки щодо прочитаного.

ДОДАТОК 2. ОРІЄНТОВНА СХЕМА ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНОГО АНАЛІЗУ Й ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ПУБЛІЦИСТИЧНОГО ТЕКСТУ:

Зазначте автора та джерело тексту (газета, журнал, наукова монографія, збірник статей і т.ін.).

Проаналізуйте заголовок/назву публікації. Визначте основні риси заголовку, що впливають із традицій тієї чи іншої лінгвокультури. Прокоментуйте застосування у заголовку стилістичних засобів та прийомів.

Стисло викладіть зміст тексту.

Визначте, які види обґрунтування (дедуктивний чи індуктивний) використовує автор для аргументації чи пояснення фактів.

Проаналізуйте формальну організацію тексту (вступ, основна частина, висновки). Які техніки написання вступу та висновків використано автором? (звертання до читача, згадування відомої інформації, риторичні запитання, визначення підстав до написання статті, передбачення на майбутнє, підсумовування, посилання на інших авторів)?

Визначте основні характеристики аналізованого тексту: стиль з урахуванням цільової аудиторії (офіційний, неофіційний), тональність (іронічна, гумористична, інтригувальна, академічна, переконувальна, дидактична тощо), форма викладу (авторське мовлення, непряма мова, пряма мова, наукова дискусія, узагальнення тощо).

Визначте стилістичні особливості тексту: підбір лексики, використання термінології, синтаксичних конструкцій, засобів візуалізації і т.ін. Проаналізуйте основні риторичні фігури і стилістичні засоби та досягнутий ефект.

Визначте характер авторизації тексту: відсторонений чи залучений, із прямим чи опосередкованим вираженням думки, з наполегливою чи м'якою аргументацією.

Прокоментуйте ідеологічну/наукову позицію автора та її відображення в тексті.

Розкрийте Ваше власне ставлення до проблеми, висвітленої у тексті. Чи погоджуєтесь /не погоджуєтесь Ви з автором? *Аргументуйте свою думку.*